

โรงเรียนอสม.-โรงเรียนอสม.-โรงเรียนอสม.- โรงเรียนอสม.-โรงเรียนอสม.-โรงเรียน
โรงเรียนอสม.-โรงเรียนอสม.-โรงเรียนอสม.-โรงเรียนอสม.-โรงเรียน อสม. -
โรงเรียนอสม.-โรงเรียนอสม.-โรงเรียนอสม.-โรงเรียนอสม.-โรงเรียนอสม.-โรงเรียน
โรงเรียนอสม.-โรงเรียนอสม.-โรงเรียนอสม.-โรงเรียนอสม.-โรงเรียนอสม.- โรงเรียน
โรงเรียนอสม.-โรงเรียนอสม.-โรงเรียนอสม.-โรงเรียนอสม.โรงเรียนอสม.-โรงเรียน อส
โรงเรียนอสม.-โรงเรียนอสม.-โรงเรียนอสม.-โรงเรียนอสม.-โรงเรียนอสม.-
โรงเรียนอสม.-โรงเรียนอสม.-โรงเรียนอสม.-โรงเรียนอสม.- โรงเรียนอสม.- โรงเรียน
โรงเรียนอสม. โรงเรียนอสม.- โรงเรียนอสม.- โรงเรียน อสม.
โรงเรียนอสม.- โรงเรียนอสม. - โรงเรียน

แนวคิด

และสรุปบทเรียนภาคปฏิบัติ
ในการค้นหาครู และสร้างครูชุมชน
โรงเรียนอสม.

โรงเรียนอสม.

วิรัตน์ คำศรีจันทร์ และ
ณัฐพัชญ์ ทองคำ

อัสดา

“... การถอดบทเรียน อสม. เจ้าหน้าที่สาธารณสุข นักวิชาการสาธารณสุข
และ เครือข่าย ๙ จังหวัด จากทั่วประเทศ ...”

แนวคิด

และสรุปบทเรียนภาคปฏิบัติ
ในการค้นหาครู และสร้างครูขับเคลื่อน

โรงเรียนอสม.

วิรัตน์ คำศรีจันทร์ และ
ณัฐพัชร ทองคำ

“... การถอดบทเรียน อสม. เจ้าหน้าที่สาธารณสุข นักวิชาการสาธารณสุข
และ เครือข่าย ๙ จังหวัด จากทั่วประเทศ ...”

เอกสารชุดการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาองค์กร และเครือข่ายชุมชนสร้างเสริมสุขภาพ ลำดับที่ ๔
แนวคิดในการค้นหาครู และสร้างครูขับเคลื่อนโรงเรียน อสม.

เขียน และสรุปบทเรียน :

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิรัตน์ คำศรีจันทร์

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ณัฐพัชร ทองคำ นักวิจัยอิสระ

ที่ปรึกษาวิชาการ และการถอดบทเรียน :

กมลารมณ์ คงสุขวิวัฒน์ ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาสุขภาพภาคประชาชน ภาคเหนือ

ศิรินทร์ภรณ์ อัจฉิมางกูร ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาสุขภาพภาคประชาชน ภาคใต้

บรรณาธิการ : แพทย์หญิงสุพัตรา ศรีวณิชชากร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์(พิเศษ) ดร.เนตร หงษ์ไกรเลิศ

ทีมบรรณาธิการ : กานต์ จันทร์ทอง | เรืองวิษณุ นิลโคตร

พิมพ์ครั้งแรก : พฤษภาคม ๒๕๕๔ จำนวน : ๑,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่ : บริษัท พี.เอ.ดีฟวิ่ง จำกัด / กรุงเทพฯ

โทรศัพท์ : ๐ ๒๘๘๑ ๕๘๕๐

ศิลปกรรม : ณัฐพัชร ทองคำ

ภาพถ่ายเส้นประกอบ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิรัตน์ คำศรีจันทร์

ผู้จัดพิมพ์ : สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๓๐

โทรศัพท์ : ๐ ๒๔๔๑ ๕๐๔๐-๓ โทรสาร : ๐ ๒๔๔๑ ๕๐๔๔

Website : www.aihd.mahidol.ac.th

สนับสนุนการพิมพ์ : แผนงานการพัฒนาสถาบันการศึกษาสาธารณสุข

ให้เป็นองค์กรการส่งเสริมสุขภาพ (สอส.) ระยะที่ ๒

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

อาคาร ๗ ชั้น ๓ ห้อง ๗๓๑๑ ถนนราชวิถี เขตราชเทวี กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐

โทรศัพท์ : ๐ ๒๖๔๔ ๖๕๑๖, ๐ ๒๓๕๔ ๘๕๔๓ ต่อ ๑๕๒๔, ๐๘ ๕๒๒๕ ๘๕๘๕

โทรสาร : ๐ ๒๖๔๔ ๖๕๑๖

e-mail : phfaculty@gmail.com

Website : www.thaiphnetwork.org

ISBN : 978-974-11-1472-6

คำนำ

บทเรียนจากประสบการณ์ของ อสม. เจ้าหน้าที่สาธารณสุข นักวิชาการสาธารณสุข และเครือข่ายจาก ๙ จังหวัด ทั่วประเทศ เพื่อค้นหา และสร้างครูขับเค็ลื่อนโรงเรียนอสม. ในชุมชน โดยใช้กระบวนการถอดบทเรียน ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ และนำเอาข้อมูลจากการทำงานมาสังเคราะห์เป็นบทเรียนเพื่อขยายผลการดำเนินงาน พร้อมทั้งเป็นกระบวนการสื่อสาร และเสริมพลังการเรียนรู้ ผ่านการปฏิสัมพันธ์แบบ ๒ ทาง มีชีวิตชีวา ซึ่งทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น และสามารถนำไปสะท้อนสู่การปฏิบัติ ให้มีความเชื่อมโยงกันมากยิ่งขึ้น ให้มีความสำคัญกับการเรียนรู้หลาย ด้าน บทเรียน และประสบการณ์การทำงานของ อสม. เจ้าหน้าที่ สาธารณสุข นักวิชาการสาธารณสุข และเครือข่ายจาก ๙ จังหวัด ทุกภูมิภาค ล้วนแล้วมีพลังแห่งการปฏิบัติ และความเชี่ยวชาญ ของการลงมือทำ การถอดบทเรียนจึงเป็นกลวิธีการแปรพลัง นำการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ

บทเรียนในครั้งนี้ มาจากการจัดการอบรมแผนทีผลลัพท์ ในขั้นตอนการติดตามกำกับและประเมินผลการพัฒนาหลักสูตรวิธีการ เป็นครู ภายใต้ **โครงการพัฒนาศักยภาพองค์กรผู้บริโภคระดับชุมชน** เมื่อวันที่ ๑๘-๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๓ ณ ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาสุขภาพ ภาคประชาชน ภาคเหนือ จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกัน ของคณะทำงานจาก ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาสุขภาพภาคประชาชน ๔ ภาค จากภาคเหนือ, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ภาคกลาง และภาคใต้ โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ (๑) เพื่อให้เกิดเครือข่ายองค์กรผู้บริโภค

ในระดับชุมชนที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืน (๒) เพื่อให้ได้รูปแบบกลไก “โรงเรียน อสม.” ที่ใช้เป็นเครื่องมือสร้างศักยภาพ และเป็นต้นแบบขององค์กรเครือข่ายคุ้มครองผู้บริโภคในระดับชุมชน รวมทั้งเพื่อสนับสนุนและพัฒนาให้ชุมชนมีศูนย์เรียนรู้ และเครือข่ายรับเรื่องราวร้องทุกข์ของชุมชน

ผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการและถอดบทเรียนประกอบด้วย ผู้ที่มีประสบการณ์จากความสำเร็จภาคปฏิบัติในระดับชุมชน และได้รับรางวัลระดับชาติจากหลายสาขาทั่วประเทศ อันได้แก่ อสม. เจ้าหน้าที่สาธารณสุข นักวิชาการสาธารณสุข ผู้นำชุมชน และนักวิชาการพัฒนาชุมชน จึงเชื่อว่าแนวคิด บทเรียน และตัวอย่างการปฏิบัติต่าง ซึ่งการค้นหาคู และสร้างคูเพื่อขับเคลื่อนเครือข่ายโรงเรียน อสม. ในชุมชนนี้ จะเป็นข้อมูลและการเริ่มสนับสนุนการพัฒนาประสบการณ์ของชุมชนในการดำเนินงานสาธารณสุขมูลฐานไปสู่งานสุขภาพชุมชนได้เป็นอย่างดี

ผู้เขียน

พฤษภาคม ๒๕๕๔

สารบัญ

	หน้า
	บทนำ
	๑
ตอนที่ ๑	ขับเคลื่อนเครือข่ายโรงเรียน อสม.
	๘
ตอนที่ ๒	จิตวิญญาณความเป็นครูโรงเรียน อสม.
	๑๒
ตอนที่ ๓	ความเป็นครูโรงเรียน อสม.
	๑๙
ตอนที่ ๔	ร่วมกันสร้างกรอบตัวแบบค้นหาครูโรงเรียน อสม.
	๒๔
ตอนที่ ๕	มิติทักษะความเป็นครูของ อสม.
	๒๙
ตอนที่ ๖	วิธีค้นหาครูขับเคลื่อนโรงเรียน อสม. ของชุมชน
	๓๓
ตอนที่ ๗	ฐานชีวิตของครูโรงเรียน อสม.
	๓๖
ตอนที่ ๘	เงื่อนไขสังคมของครูโรงเรียน อสม.
	๓๙
ตอนที่ ๙	การพัฒนาการศึกษาเรียนรู้ครูโรงเรียน อสม.
	๔๓
ตอนที่ ๑๐	เครื่องมือ สื่อ เทคโนโลยี สิ่งสนับสนุนครูโรงเรียน อสม.
	๔๖
ตอนที่ ๑๑	การนำเสนอแผนการสอน และสถิติกระบวนการเรียนรู้ ของครูโรงเรียน อสม.
	๕๐
ตอนที่ ๑๒	เพิ่มลูกเล่น และใส่ศิลปะเพื่อเรียนรู้การนำเสนอ ให้สร้างสรรค์
	๖๐
ตอนที่ ๑๓	บทสังเคราะห์และสรุปบทเรียน บรรณานุกรม
	๗๐
	๗๗

บทนำ

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๑ (ค.ศ. ๑๙๗๘) ประเทศไทยและกลุ่มประเทศสมาชิกองค์การอนามัยโลกทั่วโลก ได้ร่วมกันตั้งเป้าหมายการพัฒนาอย่างบูรณาการให้มุ่งไปสู่**ความมีสุขภาพดีถ้วนหน้า**โดยร่วมประกาศเป็นเจตนารมย์ร่วมกันที่**เมืองอัลมาอตา(Alma Ata)** คาซัคสถาน สหภาพโซเวียต และจากนั้นก็แปรไปสู่การดำเนินการภาคปฏิบัติโดยเน้นยุทธศาสตร์การพัฒนาด้วยกลวิธีการสาธารณสุขมูลฐาน ถึงปี พ.ศ. ๒๕๕๓ นี้ก็นับเป็นระยะเวลา ๓๒ ปีและย่างเข้าสู่ทศวรรษที่ ๔ แล้ว

ประเทศไทยในเวลานั้นอยู่ในภาวะการพัฒนาประเทศในทุกด้าน เพื่อมุ่งกระจายโอกาสการพัฒนาไปสู่ชนบทและคนส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งอยู่ในชนบทมากกว่าร้อยละ ๗๐ ดังนั้น จึงสอดคล้องกับปรัชญาและกลวิธีของการสาธารณสุขมูลฐาน ที่มุ่งสนองต่อความจำเป็นของคนส่วนใหญ่ อีกทั้งจัดว่าเป็นพื้นฐานของการดำเนินงานสุขภาพในทุกมิติ ทั้ง **การรักษาพยาบาลทางการแพทย์ (Medical Care) การป้องกันโรค ควบคุมโรค (Preventive Health) การส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion) และการบำบัดฟื้นฟู (Health Rehabilitation)** จากความขาดแคลน อุปสรรค และความพิการ ทั้งร่างกายและจิตใจ

เพื่อบรรลุความจำเป็นหลายด้านไปพร้อมกัน เมื่อดำเนินการขึ้นในประเทศไทยจึงมีการพัฒนารูปแบบผสมผสานให้การสาธารณสุขมูลฐานและการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นกลวิธีหลักที่นำการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งส่งเสริมในทางอ้อมให้เกิดความ

ร่วมมือกันเพื่อการพัฒนาให้กับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านและประเทศสมาชิกในกลุ่มอาเซียน เกิดการระดมความร่วมมือกันอย่างกว้างขวางทั้งภาครัฐ เอกชน สื่อมวลชน และภาคประชาชน โดยมีคณะกรรมการระดับชาติเป็นกลไกประสานงานและระดมความร่วมมือ คือ **คณะกรรมการสาธารณสุขมูลฐานแห่งชาติ** มีหน่วยงานและผู้แทนขององค์กรที่มีบทบาทต่อการสร้างความเคลื่อนไหวของภาคสาธารณสุขหลายฝ่ายเข้ามาเป็นกรรมการและคณะทำงาน ทั้งกระทรวงทบวงกรมที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการพัฒนาประเทศ สำนักคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรมวิเทศสหการ กรมประชาสัมพันธ์ ทบวงมหาวิทยาลัย โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการแห่งชาตินี้โดยตำแหน่ง

การออกแบบการจัดการทางสังคมดังกล่าว สะท้อนหลักการสำคัญในกลวิธีการสาธารณสุขมูลฐานที่มีนัยยะต่อการทำให้คนส่วนใหญ่เพิ่มพูนความสามารถพึ่งตนเองและนำไปสู่การพัฒนาในมิติต่างๆ ที่มั่นคงยั่งยืนมากยิ่งขึ้น คือ :

๑. รูปแบบนวัตกรรมองค์กร : ดำเนินการโดยเครือข่ายความร่วมมือแบบผสมผสานหลายภาคส่วน (Multi-Sectorals Collaboration) ข้ามกรอบการแยกส่วนที่มีกระทรวง ทบวงกรม และภาคส่วนทางสังคมเป็นตัวตั้ง เน้นการเอาชุมชนและพื้นที่เป็นตัวตั้งและเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเชิงอำนาจการนำการพัฒนาจากแนวคิดสู่ประชาชน หรือจาก **เบื้องบนสู่ล่าง (Vertical and Top-down Development)** เป็นจากฐานรากของสังคมและชุมชนระดับต่างๆสะท้อนขึ้นสู่ภาคสาธารณสุขของประเทศ หรือจาก **ฐานรากสะท้อนสู่เบื้องบน (Community-Based and Bottom-up Development Approach)** ทำให้ภาครัฐลดบทบาทการคิดและทำแทนประชาชน ลดการแยกส่วน มุ่งบรรลุเป้าหมายของส่วนรวมไปพร้อมกันได้มากขึ้น โดยเฉพาะทางด้านสุขภาพ การศึกษา เศรษฐกิจและ

การผลิตของคนส่วนใหญ่ในภาคเกษตรกรรม การเมืองการปกครอง การสร้างความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชน

๒. ทรัพยากรและปัจจัยดำเนินการ : เน้นการระดม **ทรัพยากร คน และสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน** (Local community resources Mobilization) มาเป็นปัจจัยการพัฒนาที่เพียงพอและสนองต่อความต้องการจำเป็นของชุมชนมากขึ้น สามารถแก้ไขข้อจำกัดของภาครัฐในการขาดแคลนทั้งกำลังคนงบประมาณ และทรัพยากร ทำให้เกิดผลดีสองด้าน คือ สังคมมีพลังในการริเริ่มการพัฒนาด้วยการพึ่งตนเองได้มากขึ้น และทรัพยากรภาครัฐที่มีขีดจำกัดอยู่ในตนเอง ก็ระดมไปสร้างความเป็นส่วนรวมให้มีประสิทธิภาพได้มากขึ้น

๓. เทคนิควิชาการ : มุ่งเน้น**วิทยาการ ภูมิปัญญา เทคโนโลยีที่เหมาะสมและเทคโนโลยีจากท้องถิ่น** ให้เป็นปัจจัยการพัฒนาที่ยั่งยืน (Local wisdom and appropriate technology utilization) ชาวบ้านสามารถพึ่งตนเองในการพัฒนา ทำให้สุขภาพเชิงรุกงานป้องกัน การดูแลตนเอง การคัดกรอง ในระบบสุขภาพมีความเข้มแข็ง เชื่อมโยงสุขภาพในขอบเขตที่กว้าง การรักษาและเทคโนโลยีที่จำเป็นนำไปใช้เพื่อกรณีที่จำเป็นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๔. การบริหารจัดการ : เน้น**กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของประชาชนและชุมชน** (Community participation) ทำให้สนองต่อความต้องการพื้นฐาน และเกิดกระบวนการเรียนรู้จาก การแก้ปัญหา ทำให้สังคมเดินแสวงหาความร่วมมือกันได้มากขึ้น และทำให้มีพื้นฐาน ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาต่างๆ ในลำดับต่อมาอีกมากมาย กระทั่งปัจจุบัน

การดำเนินงานพัฒนาอย่างผสมผสานโดยกลวิธีการสาธารณสุขมูลฐานในประเทศไทยนี้ มีกระทรวงสาธารณสุขกับมหาวิทยาลัยมหิดลเป็นภาคีสนับสนุนทางวิชาการ โดยกระทรวงสาธารณสุขดูแลหน่วยปฏิบัติการและสนับสนุนทางวิชาการระดับภาค ๔ แห่ง ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ชลบุรี นครสวรรค์ และขอนแก่น ต่อมาได้ขยายเป็น ๕ แห่งที่ภาคใต้ตอนล่างที่จังหวัดยะลา ชื่อ ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาการสาธารณสุขมูลฐานระดับภาค มีการทำงานเชื่อมโยงเครือข่ายลงไปถึงชุมชนหมู่บ้านทั่วประเทศ ส่วนมหาวิทยาลัยมหิดลนั้นดูแลเครือข่ายระดับภูมิภาคในประเทศเชื่อมโยงออกไปยังเครือข่ายนานาชาติ โดยเน้นกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน แผลมทอง และอินโดจีน ชื่อ ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาการสาธารณสุขมูลฐานอาเซียน

ต่อมาเครือข่ายหน่วยงานดังกล่าวที่ดูแลโดยกระทรวงสาธารณสุขนั้น ก็ได้พัฒนาเป็นศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาสุขภาพภาคประชาชน หรือ สข. ส่วนศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาการสาธารณสุขมูลฐานอาเซียน ในความดูแลของมหาวิทยาลัยมหิดลที่ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ก็ได้พัฒนาเป็น สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน และต่อมาเป็น สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน (AIHD : ASEAN Institute for Health Development) ดังปัจจุบัน

เครือข่ายหน่วยงานดังกล่าวนี้ ประสานความร่วมมือทางวิชาการ ระดมทรัพยากร ตลอดจนสร้างยุทธศาสตร์การร่วมกันพัฒนาเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายการมีสุขภาพดีถ้วนหน้า ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในระบบสุขภาพ การพัฒนาท้องถิ่น และการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนระดับต่างๆ เป็นอย่างมาก เป็นความสำเร็จที่ได้รับการยอมรับของนานาประเทศ ซึ่งต่อมา องค์การอนามัยโลกก็จัดว่าบทเรียนการดำเนินงานพัฒนาประเทศโดยกลวิธีการสาธารณสุขมูลฐานของ

ประเทศไทยนั้น เป็นแบบอย่างที่ดีที่สุดในโลกประเทศหนึ่ง และหลายประเทศทั่วโลก รวมทั้งองค์การอนามัยโลกเองก็ร่วมกันถ่ายทอดประสบการณ์ดังกล่าวของประเทศไทยนี้ให้กับอีกหลายแห่งทั่วโลก

ภายใต้ความสำเร็จดังกล่าวนั้น รูปแบบการทำงานอย่างได้ผลครอบคลุมไปถึงคนส่วนใหญ่ในชุมชนต่างๆ ของประเทศก็คือ **การระดมพลังจิตอาสา**ของชาวบ้านให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาโดยใช้ชื่อว่า **อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)** ซึ่งทุก ๑๕ ครัวเรือนในทุกหมู่บ้านจะมี **อสม ๑ คน** จังหวัดหนึ่งจึงจะมี **อสม.** นับแต่ ๒-๓ หมื่นคน ไปจนถึง ๘ หมื่น – แสนคนทั่วประเทศ ในปัจจุบันนี้จึงมี **อสม.** อยู่กว่า ๑.๑ ล้านคน นับว่าเป็นศักยภาพและทุนทางสังคมที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาประเทศมาก อีกทั้งกล่าวได้ว่า ในรอบ กว่า ๓๐ ปีที่ผ่านมา ความเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาสุขภาพที่สำคัญที่สุดของประเทศนั้น เกิดจากบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้วย**พลังจิตอาสาของ อสม.** นี้เอง

การดำเนินงานดังกล่าวได้ผ่านไปกว่า ๓๐ ปีและเริ่มย่างเข้าสู่ทศวรรษที่ ๔ ซึ่งการพัฒนาสุขภาพก็ได้ดำเนินการไปในแนวทางที่หลากหลาย ยืดหยุ่น และสนองตอบต่อความจำเป็นของการพัฒนาในแง่ของไขแฉะล้อมที่หลากหลายมากขึ้น เช่น ใช้รูปแบบ **การพัฒนาเมืองนำอยู่**ซึ่งเป็นการนำเอาปัจจัยทางสังคม สิ่งแวดล้อมเมืองและการพัฒนาเมือง การเมือง ศิลปวัฒนธรรม มาบูรณาการกับการพัฒนาสุขภาพ (Socio-economic and Cultural Determinants in Health), **การสร้างเสริมสุขภาพ**ซึ่งเป็นการปรับกระบวนการทัศนสุขภาพจากที่เน้นการตั้งรับและรักษาทางการแพทย์ให้หายจากความเจ็บป่วย (Illness Health) ไปสู่การเน้นสุขภาพเชิงรุกเพื่อป้องกันและส่งเสริมปัจจัยที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดีซึ่งเรียกว่า Proactive Health, **การสร้างสุขภาพะชุมชน**ซึ่งเป็นการ

ปรับเปลี่ยนกระบวนทรรศน์จากเรื่องสุขภาพของปัจเจกบุคคลเป็นภาวะสุขภาพของชุมชนและความเป็นส่วนรวมมากขึ้น เหล่านี้เป็นต้น

ขณะเดียวกัน กลวิธีการสาธารณสุขมูลฐานก็ได้ลดบทบาทไปหลายด้าน คณะกรรมการสาธารณสุขมูลฐานแห่งชาติซึ่งบ่งบอกความสำคัญว่าเป็นองค์กฤษฎีและเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับชาติก็ยุบ และงานสาธารณสุขมูลฐานก็เป็นหน่วยงานย่อยระดับกองในกรม สันักสนุนบริการสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุข และ **อสม.** ก็ไม่มีสถานะและบทบาทอันแน่ชัดว่าจะสลายไป หรือว่าจะพัฒนาตนเองไปในแนวทางใด ชุมชนและสังคมมีความคาดหวังอย่างไร รัฐบาลและสังคมควรจะมีแนวนโยบายสำหรับการพัฒนาไปสู่อนาคต อย่างไร

ปัจจุบัน การดำเนินงานพัฒนาระบบสุขภาพที่สำคัญอย่างหนึ่งที่เราเริ่มและดำเนินการขึ้นในประเทศก็คือ **ระบบการบริการสุขภาพชุมชน** ซึ่งเป็นการพัฒนาต่อยอดกับผลของการพัฒนาต่างๆ ที่ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องและการที่จะประสบความสำเร็จได้นั้น จำเป็นที่จะต้องส่งเสริมการพัฒนาในหลายมิติ ทั้งการพัฒนารูปแบบอันหลากหลายและยืดหยุ่น ต่อบริบทของชุมชนต่างๆ ทั่วประเทศ ใกล้เคียง ใกล้บ้าน ใกล้ใจ และต้องอาศัยปัจจัยการดำเนินการที่สำคัญหลายด้าน ส่วนหนึ่งนั่นก็คือพลังการมีส่วนร่วมและระบบดำเนินการที่ภาคประชาชนจะสามารถดำเนินการอย่างพึ่งตนเองได้ องค์ประกอบดังกล่าวนี้ **อสม.** ถือว่าเป็น **ทุนทางสังคม (Social Capitals)**

คู่มือและเอกสารความรู้ที่ท่านเห็นอยู่นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการนำเอาประสบการณ์และภูมิปัญญาที่อยู่ในการปฏิบัติของ อสม.ต้นแบบของประเทศจากภูมิภาคต่างๆ รวมทั้งนักวิชาการสาธารณสุข หมออนามัย และนักวิชาการพัฒนาชุมชนจำนวนหนึ่ง ซึ่งล้วนเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่ามีความสำเร็จและได้รับรางวัลระดับชาติ มาประมวล

เป็นบทเรียนและองค์ความรู้เพื่อเป็นแนวคิดและชี้นำการปฏิบัติ ขยายผลสู่การขับเคลื่อนเครือข่ายโรงเรียน อสม. ซึ่งจะส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งยั่งยืนของการพัฒนาการสาธารณสุขมูลฐานในชุมชนและพัฒนาไปสู่การดำเนินงานสุขภาพชุมชน ตลอดจนการพัฒนาในมิติอื่นๆ อันจะสร้างเสริมให้เกิดสุขภาวะสาธารณสุขของชุมชนต่างๆ มากยิ่งขึ้น

๑

จับเคลื่อนเครือข่ายโรงเรียน อสม.

เครือข่ายศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาสุขภาพภาคประชาชน ภาคใต้ จังหวัดนครศรีธรรมราช ภาคกลาง จังหวัดชลบุรี ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น และภาคเหนือ จังหวัดนครสวรรค์ ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีแนวคิดที่จะพัฒนา เครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและในท้องถิ่นต่างๆ ทั่วประเทศในการ สร้างพลังของผู้บริโภคในระดับชุมชน โดยเอาประเด็นความสนใจ และทุน ศักยภาพที่ชุมชนมีอยู่แล้วเป็นตัวตั้ง เน้นกระบวนการเรียนรู้เพื่อบรรลุ จุดหมายการพัฒนาสุขภาพ และคุณภาพชีวิตพร้อมไปกับการพัฒนาคน และชุมชนให้มีความเท่าทันในการจัดการความเปลี่ยนแปลงด้วยการ พึ่งตนเองได้มากยิ่งขึ้น

กลุ่มเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญของโครงการก็คือ กลุ่ม อสม. และกลุ่มพลเมืองจิตอาสาในชุมชนต่างๆ ของประเทศ หน่วยงานที่ ให้การสนับสนุนที่สำคัญก็คือ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้าง เสริมสุขภาพ (สสส.) สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) และ สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.)

คนทำงานในเครือข่ายโครงการชุดนี้ เป็นมือวิชาการและนักวิจัย สุขภาพชุมชนมือดีในศูนย์ฝึกอบรมพัฒนาสุขภาพภาคประชาชนของ กระทรวงสาธารณสุขที่รู้จักดีมากกว่า ๒๐ ปี และเคารพนับถือกัน ซึ่งเป็น

ผู้ที่มีบทบาทตัวจริงส่วนหนึ่งที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของงาน
สาธารณสุขมูลฐานไทยและกำลังเป็นส่วนหนึ่งที่เคลื่อนไหวเข้าสู่การนำ
การพัฒนาสุขภาพชุมชนในยุคปัจจุบัน

ทีมผู้ประสานงานสองท่าน ท่านหนึ่งเดินทางมาจากภาคใต้และ
อีกท่านหนึ่งเดินทางมาจากนครสวรรค์เพื่อมาประชุมที่อำเภอสามพราน
นครปฐม แต่ถือโอกาสหอบหิ้วกันปลีกเวลาไปนั่งคุยกัน พอสรุปได้ว่า
เครือข่ายโครงการนี้ต้องการบูรณาการการบริหารจัดการอย่างเป็น
ยุทธศาสตร์โดยวิธีทำแผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์ซึ่งนำเสนอโดย
นายแพทย์อมร นนทสูต กูรู ด้าน **อสม** ของประเทศไทย ขณะเดียวกัน
ก็ต้องการนำเอาการทำแผนที่ประเมินผลลัพธ์มาใช้ด้วย

นอกจากนี้ ก็ต้องการผสมผสานการจัดการความรู้เข้าไปด้วย
โดยได้ดึง**กลุ่มผู้มีความสำเร็จเป็นบทเรียนตัวอย่าง** หรือ **Best
Practice** จาก อสม. ที่เป็นตัวอย่างระดับประเทศหลายสาขา รวมทั้ง
นักวิชาการ หมออนามัย เกษัชกรชุมชน และทันตแพทย์ชุมชน ที่จัดว่า
เป็นผู้มีความสำเร็จในการทำงานชุมชนอย่างเยี่ยมยอดในระดับประเทศ
จาก ๙ จังหวัดของประเทศและรวมแล้วประมาณ ๓๐ คน ไปประชุมเชิง
ปฏิบัติที่ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาสุขภาพภาคประชาชนภาคเหนือ
จังหวัดนครสวรรค์ เป็นเวลา ๓ วันด้วยกัน

ในทหรสนะนั้น ๓-๔ เรื่องนี้เป็น ๓ มิติบนเรื่องเดียวกัน หากคนไม่
เข้าใจก็จะเห็นว่าเป็นงานหลายงานเหมือนกับเป็นการมอบงานและระบุ
ความต้องการไม่ชัดเจน แต่ถ้าหากพิจารณาให้เข้าใจแล้วก็จะทราบได้ว่า
เป็น ๓ มิติบนเนื้อหาของงานเดียวกัน

การทำแผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์นั้น จัดได้ว่าเป็นการวางแผน
เพื่อบริหารจัดการองค์ประกอบต่างๆ สำหรับทำงานให้ได้ผลตาม
เป้าหมายอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนแผนที่การประเมินผลลัพธ์ก็เป็น

กระบวนการเรียนรู้การปฏิบัติเพื่อบริหารจัดการสิ่งต่างๆ ให้ดำเนินไปอย่างสอดคล้องกับแผนที่ยุทธศาสตร์ที่มี การจัดการความรู้เป็นวิธีบริหารจัดการปัจจัยด้านศักยภาพคนและวิธีทำงานด้วยกันให้ได้ผลดีที่สุดด้วยการใช้ความรู้ในการปฏิบัติอย่างผสมผสาน และโรงเรียน อสม.เพื่อขับเคลื่อนเครือข่ายคุ้มครองผู้บริโภคก็เป็นเนื้อหาของงานเครือข่ายโครงการนี้นั่นเอง

อธิบายภาพ : คุณกมลภรณ์ คงสุขวิวัฒน์ จาก ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาสุขภาพภาคประชาชน ภาคเหนือ และคุณศิริรินทร์ภรณ์ อัจฉิมางกูร จาก ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาสุขภาพภาคประชาชน ภาคใต้

ทั้งสองท่านซึ่งเป็นคนทำงานจริง อีกทั้งลงทุนเดินไปขอความร่วมมือกันด้วยตนเอง พร้อมกับเตรียมข้อมูลเพื่อช่วยเตรียมการต่างๆ อย่างเรียบร้อย จึงทำให้สามารถช่วยกันทำการศึกษาและหารือกันได้อย่างรวดเร็ว

จากนั้นก็ช่วยกันเตรียมการและวางแผน ต่างก็พอจะนึกภาพต่างๆ กันออกและกลับไปเตรียมตนเองกันอย่างคู้ขนาน เมื่อถึงวันงานก็จะได้ตั้งหลักชั้กซ้อมแล้วทำงานกันได้เลย

๒

จิตวิญญาณความเป็นครูโรงเรียน อสม.

ผลลัพธ์ของเวที และภารกิจเมื่อกลับสู่ฐานปฏิบัติงานในชุมชน

เวทีนี้มีจุดมุ่งหมายจำเพาะเพื่อขับเคลื่อนงานใน ๓ เรื่อง คือ

(๑) เมื่อกลับไปชุมชนอีกครั้ง เครือข่าย อสม.ต้นแบบได้แนวคิดและวิธีการผสมผสานกับประสบการณ์ความสำเร็จของตนเอง ที่สามารถนำกลับไปค้นหา อสม.และครู อสม. ได้ตามแนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ของเครือข่ายโครงการนี้สัก ๑๐-๒๐ คน (๒) พัฒนาหลักสูตรวิธีเป็นครู อสม. ในเครือข่ายโครงการนี้ เพื่อให้กลุ่มครู อสม.สามารถเรียนรู้เนื้อหาที่มีความเชื่อมโยงกับภารกิจที่ต้องการ พร้อมกับได้วิธีบริหารจัดการตนเองเสียใหม่ด้วยวิธีเป็นครู สร้างคนที่เลือกสรรขึ้นมาจากชุมชนให้ทำงานอย่างตนเองหรือครู อสม.ต้นแบบได้ซึ่งจะทำให้มีพลังมากขึ้น และ

(๓) นำเอาหลักสูตรและโครงการที่ได้ร่วมกันพัฒนามาระยะหนึ่งก่อนหน้านี้ซึ่งเป็นเนื้อหาการขับเคลื่อนเครือข่ายโรงเรียน อสม.เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค ไปปรับปรุงใช้ในชุมชน ซึ่งวิธีสอนและการสร้างศักยภาพคนจะช่วยให้สามารถดำเนินการได้ดีขึ้น

รูปแบบเวทีเป็นเวทีทำงาน และประสานเครือข่ายระดับประเทศ

การออกแบบกระบวนการเวที มีลักษณะเป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการ นำเอางานและความคืบหน้ามารายงานเวทีและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากนั้น ก็จะเป็นการพัฒนาศักยภาพ แล้วจึงส่งเคราะห์บทเรียนสะท้อนไปสู่การวางแผนเพื่อกลับไปปฏิบัติการในชุมชน สรุปและถอดบทเรียนเวที เสร็จแล้วก็ประชุมปรึกษาหารือเพื่อดำเนินการและประสานงานทางด้านต่างๆกันในระหว่างดำเนินกิจกรรม

กลุ่มผู้เข้าร่วมเวทีเป็นตัวแบบความสำเร็จจากทั้งประเทศ

กลุ่มผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้กว่า ๓๐ คนมาจาก ๙ จังหวัดจาก ๔ ภูมิภาคของประเทศ แต่ละจังหวัดมีทีม ๓- ๖ คนประกอบไปด้วย ๒ กลุ่ม คือ กลุ่ม อสม.ต้นแบบของชุมชนในพื้นที่ซึ่งได้รับคัดเลือกเป็น อสม.ดีเด่นสาขาต่างๆของประเทศ และอีกกลุ่มเป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุขซึ่งเป็นนักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการและหมออนามัยที่ดีเด่นด้วยเช่นกัน

การนำเอาความคืบหน้าของงานโดยเฉพาะการนำเอาแผนที่ยุทธศาสตร์ไปใช้ทำงานมาแบ่งปันกันในเรื่องที่นั้นได้เตรียมข้อมูลและนำเสนอโดยหมออนามัยและเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นทีมสนับสนุนทางวิชาการให้กับ อสม.และชุมชน

มุ่งผลลัพธ์ที่การออกไปใช้หลักสูตรแล้วจะพัฒนาวิธีการเป็นครูและแผนการสอน

กำหนดการเดิมของเวทีนั้น เมื่อนำเสนอข้อมูลความคืบหน้าของการทำงานตามแผนที่ยุทธศาสตร์แล้ว ก็จะเรียนรู้วิธีทำแผนที่ผลลัพธ์และเรียนรู้วิธีเป็นครูเพื่อไปค้นหาคนและนำเอาหลักสูตรไปใช้ ทั้งสองเรื่องนี้

เป็นงานใหญ่และต้องแปรไปสู่การปฏิบัติให้ได้ผลจริง จึงไม่ใช่วิชาที่จะสามารถเรียนรู้กันได้ด้วยการสอนความรู้ความจำ

แผนที่ผลลัพธ์นั้นต้องสามารถนำไปออกแบบกระบวนการถอดบทเรียนได้บ้างโดยเฉพาะการกลับไปเป็นครู อสม. และการนำเอาหลักสูตรไปสร้างคนว่าทำแล้วควรจะได้ผลออกมาอย่างไร ส่วนวิธีเป็นครูก็ต้องรู้ศาสตร์และศิลป์ของการสอนคนและพาคนเรียนรู้ ผู้เขียนฟังเสียงเวทีดูแล้ว โดยมากก็อยากได้วิธีปฏิบัติการพูด ถ่ายทอด และนำเสนอประสบการณ์ให้ได้ผลต่อกลุ่มคนในสถานการณ์ต่างๆ เช่น การพูดและฟัง การใช้ไมโครโฟน การใช้สื่อ และการวางแผนการสอนเพื่อนำเอาหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นบ้างแล้วไปใช้ จากนั้นก็ทดลองหาประสบการณ์จากการปฏิบัติและเรียนรู้จากบทบาทสมมติ

อธิบายภาพ : ผศ.ดร.วิรัตน์ คำศรีจันทร์ ออกแบบกระบวนการเวที และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ

ความเป็นกระบวนการเรียนรู้ จิตวิญญาณความเป็นครู อสม. และโรงเรียน อสม.

ผู้เขียนได้ทำการระดมความคิดและพยายามทำให้เวทีเข้าใจหลักคิดของแผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์ รวมทั้งการออกแบบกระบวนการแผนที่ประเมินผลลัพธ์ จากนั้น ก็ทำแผนผังยุทธศาสตร์การเดินและการบริหารจัดการเวทีด้วยกันใน ๒ วัน ให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ แล้วก็นำเสนอให้ทุกคนในเวทีได้ทราบ ก่อนที่จะหารือกับทั้งเวที และทีมดำเนินการเพื่อวางวิสัยทัศน์และจัดกระบวนการเสียใหม่

จำเพาะการวางแผนที่ผลลัพธ์เพื่อเป็นแนวตามกำกับและถอดบทเรียน กับการเรียนรู้วิธีวางแผนการสอนพร้อมกับฝึกประสบการณ์ต่างๆ นั้น นอกจากในระยะเวลาที่มีวันสองวันอย่างนี้จะไม่เพียงพอแล้ว ก็เชื่อว่าจะทำให้สับสนและเสียความมั่นใจในตนเองของ **อสม.** ต้นแบบไปเปล่าๆ พลังการปฏิบัติและความเป็นนายตนเองของ **อสม.** นั้นอยู่ที่ความรู้ในการปฏิบัติ หากยิ่งดึงกระบวนการให้มาสู่การทำงานบนเอกสารและวิธีการแบบเจ้าหน้าที่กับงานที่มีแบบฟอร์มเป็นทางการมากเท่าใด ก็จะเป็นการกดทับศักยภาพของ **อสม.** ลงไปอย่างไม่เจตนา ให้สูญเสียพลังความเป็นคนทำงานด้วยจิตวิญญาณอาสาสมัครและความเป็นพลเมืองผู้มีจิตสาธารณะลงไปมากยิ่งขึ้นเท่านั้น

ขณะเดียวกัน เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ก็จะหุดกลับเข้าหาการทำงานเอกสารมากขึ้น แทนที่จะเดินออกไปนอกสำนักงานและปรับบทบาทไปสู่การเป็นผู้สนับสนุนทางวิชาการให้แก่เครือข่าย **อสม.** ต้นแบบและกลุ่มครู **อสม.** ที่จะสร้างขึ้น แต่ต้องการให้ **อสม.** กับเจ้าหน้าที่เข้มแข็งขึ้นจากสิ่งที่เขาเป็น จึงยินดีเรียนรู้ที่จะปรับกระบวนการให้เป็นฝ่ายสนับสนุนเชิงวิชาการที่เชื่อมโยงไปกับบทเรียนภาคปฏิบัติของเวที

ยิ่งไปกว่านั้น การวางแผนการสอนและเทคนิควิธีการต่างๆ นั้น เป็นกิจกรรมเพียงเสี้ยวหนึ่งของวิธีทำบทบาทหน้าที่เป็นครูเท่านั้น ครู **อสม.** และคนสร้างคนด้วยจิตวิญญาณของความเป็นครูหากเรียนรู้และทำ สิ่งเหล่านี้ได้ก็จะทำหน้าที่ได้ดีขึ้น แต่การทำสิ่งเหล่านี้ได้ไม่ได้หมายความว่า จะสามารถเป็นครู วิธีการเป็นครูอาจไม่ต้องอาศัยสิ่งเหล่านี้เลยก็ได้

ในมุมมองนั้น การที่ **อสม.** ต้นแบบสามารถนำชุมชนระดับต่างๆ เรียนรู้ให้ทำเรื่องสุขภาพและการพัฒนาคุณภาพชีวิต ขับเคลื่อนงาน สาธารณสุขมูลฐานให้สำเร็จอย่างมากมายในระยะที่ผ่านมากะทั่งได้รับการ เลือกสรรเป็น **อสม.** ดีเด่นสาขาต่างๆ นั้น **อสม.** ต้นแบบและ เจ้าหน้าที่ดีเด่นที่มาจากจังหวัดต่างๆ ย่อมมีวิชาความเป็นครูที่พาผู้คน เรียนรู้เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงจากของจริงมามากมาย มีภารกิจ ความเป็นครูโดยจิตวิญญาณและเนื้อหาของงานในวิถีชีวิตอยู่แล้ว ต้องเรียนรู้ เพื่อต่อยอดจากฐานชีวิตและประสบการณ์ดั้งเดิมของตนเอง

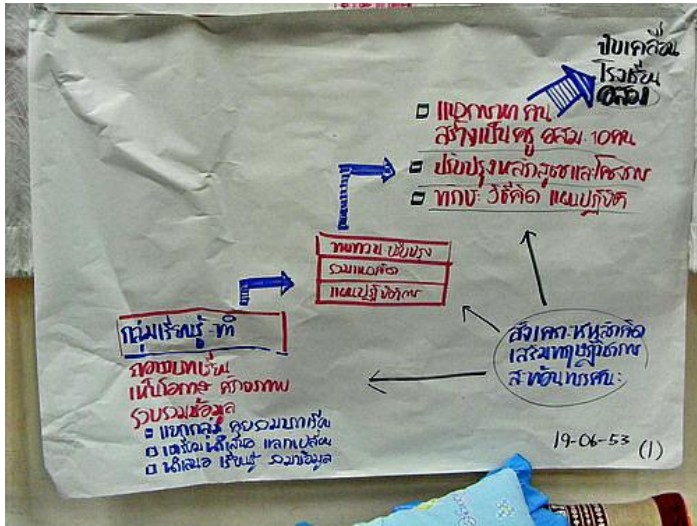
หากจะไม่ปรับแต่งแต่ใช้วิชาและความรู้เชิงทฤษฎีภายนอกอย่างเดียวเป็นตัวตั้ง ก็จะเหมือนกับ **อสม.** และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขต้องเริ่มต้น เรียนรู้วิธีการเป็นครูเป็นศูนย์ ซึ่งไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง และที่สำคัญมากกว่านั้นก็คือจะเป็นวิธีเรียนรู้ที่ทำให้ **อสม.** กับคนทำงานในพื้นที่ สูญเสียพลังความเชื่อมั่นในการพึงการปฏิบัติของตนพร้อมทั้งขึ้นต่อ ความรู้ภายนอกอย่างเสียสมดุล ซึ่งในระยะยาวก็จะทำให้งานชุมชนไม่ สนองตอบต่อบริบทของพื้นที่ ก่อเกิดช่องว่าง ความแปลกแยก และสร้างความขัดแย้งในวิถีปฏิบัติต่อความเป็นส่วนรวมของภาคส่วนและกลุ่มผู้ อยู่บนพื้นที่เดียวกันไปในที่สุด

ออกแบบแผนที่ผลลัพธ์เวที และวางแผนการเรียนการสอนให้เป็นกระบวนการ

ผู้เขียนได้ขอออกแบบกระบวนการและทำความเข้าใจการทำงานในเวทีอย่างเข้มข้นให้บรรลุมารกิจที่ต้องการด้วยกันให้ดีที่สุด หลายคนอยากให้ทีมผู้ดำเนินโครงการมอบงานให้ชัดเจนว่าจะต้องกลับไปทำอะไร และขอให้เป็นกิจกรรมในโครงการเดิม ไม่ต้องการมืองานใหม่เพิ่มขึ้น ผู้เข้าร่วมเวทีก็มีนั่งสับสนเนื่องจากเมื่อขอระดมความคิดเพื่อปรับกระบวนการเสียใหม่แล้วก็ไม่ทราบว่า จะร่วมสะท้อนความคิดให้ได้อย่างไร ได้นอกเสียจากบอกว่า จะสอนและพาเขาทำอย่างไรก็ได้ขอให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหัวข้อประชุมคือ **การพัฒนาหลักสูตรและวิธีการเป็นครู** โดยมีเวลาประมาณ ๒๐ กว่าชั่วโมง

เวทีในวันแรกเลิกเกือบ ๑ ทุ่ม หลังจากนั้นจึงนั่งวิเคราะห์วัตถุประสงค์ ศึกษาเอกสาร ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับผู้เข้าอบรมและความเป็นมาเป็นรายบุคคล หลายคนผมเคยเห็นชื่อและผลงานจากสื่อ จากนั้นก็วางกรอบกระบวนการเชิงยุทธศาสตร์ขั้นตอนการเรียนรู้แผนที่ยุทธศาสตร์ และแผนที่ผลลัพธ์บนกระบวนการเรียนรู้วิธีเป็นครู การพัฒนาหลักสูตรจากประสบการณ์ของ **อสม.** และชุมชน และการกลับไปขับเคลื่อนนวัตกรรมโรงเรียน **อสม.** และเขียนลงเป็นกรอบสรุปลงในกระดาษฟลิปชาร์ตแผ่นเดียว

ผู้เขียนจะใช้แผนที่ยุทธศาสตร์การเดินทางบนเวทีนี้
 อย่างเป็นจังหวะและมีเหตุผล กำกับการออกแบบกระบวนการ
 เรียนรู้จากการทำงานต่างๆ ที่จะนำกลับไปใช้จริงๆ และใช้เป็น
 แนวพาทุกคนทำงานนับแต่วันแรกจนเสร็จสิ้นเวที

๓

ความเป็นครูโรงเรียน อสม.

ผู้เขียนได้ชักชวนกลุ่ม อสม.ต้นแบบและเจ้าหน้าที่หลายสาขาในระบบสุขภาพซึ่งมีบทบาทในระดับชุมชนให้ร่วมกันมองออกจากระบบการดำเนินงานเพื่อให้เกิดความมั่นใจบางสิ่งในตนเองว่า ก้าวเข้ามาเป็น อสม.และทำสิ่งต่างๆจนประสบความสำเร็จมากมายอย่างเป็นตัวของตัวเอง กระทั่งกล่าวได้ว่าเป็นกลุ่มคนตัวจริงระดับปฏิบัติที่อยู่ใกล้ชุมชนและครอบครัว ที่ทำให้ภาคประชาชนและควมมีส่วนร่วมของชุมชนระดับต่างๆ มีส่วนร่วมอย่างสำคัญต่อการพัฒนาสังคมไทยในระยะที่ผ่านมาเช่นนี้แล้ว จะเพียงเรียนทักษะวิธีใช้และพูดไมโครโฟนเพื่อยื่นสอน รวมทั้งเขียนฟลิปชาร์ตอย่างผู้เขียนนี้เพื่อเป็นครู อสม.ไปทำไม

สิ่งต่างๆ พิสูจน์ให้เห็นได้อยู่แล้วว่าทุกคนทำเป็นและทำงานได้อย่างดีอยู่แล้ว มาทำความเข้าใจซึ่งให้เห็นจิตวิญญาณความเป็นครูอยู่ในตนเองก่อนดีกว่า จากนั้น จะปฏิบัติโดยเลือกใช้ปัจจัยและองค์ประกอบภายนอก ทั้งวิทยากรและเทคโนโลยี ตลอดจนหลักวิชาอันสลับซับซ้อนของโลกภายนอกอย่างไรก็ได้

เป็นครูจากข้างใน เห็นตนเองเพื่อใช้ตนเองให้เป็นเครื่องมืออุทิศตนเพื่อความเป็นครู อสม.ให้ดีที่สุดก่อน เทคนิคภายนอกเพื่อเสริมพลังการปฏิบัตินั้นมียู่มากมายเป็นพะเรอเกวียนเอาไว้เป็นภาคขยายในภายหลัง จะเก็บเกี่ยวระหว่างการทำงานจริงแบบ

ครูพักลักจำหรืออาจจะเสริมกันไปในเวทีหลังๆ ก็ได้ สิ่งที อสม. ทำอยู่นั้น เป็นกระบวนการเรียนรู้ ฐานปฏิบัติการในชุมชนเป็นโรงเรียน และภารกิจของอสม. ก็ทำความเป็นครูอยู่โดยการปฏิบัติ งดยกยอกจากวิธีคิดดังกล่าวนี้ความรู้ผู้อื่นก็จะเป็นตัวเสริมให้เดินออกไปจากความเป็นตัวของตัวเอง

จึงสอนให้ผู้เข้าอบรมได้รู้ทฤษฎีและวิชาครูเอาไว้สำหรับรู้จักไปประสานความร่วมมือ และแสวงหาการสนับสนุนจากทรัพยากรวิชาการที่มีในชุมชนของตนด้วยว่า การจัดระบบวิธีคิดอย่างที่กำลังจัดกระบวนการให้ในเวทีนี้ เป็นการเตรียมความพร้อมผู้เรียนในทุกด้าน ทั้งฐานประสบการณ์ ความสนใจ การสร้างความคุ้นเคย และการทราบที่มาที่ไปของสิ่งที่กำลังจะก้าวเข้าไปมีประสบการณ์ ซึ่งเป็นศาสตร์และศิลป์แห่งวิชาครูกับการสอนที่เราเรียกว่า **ขั้นตอนการเตรียมพื้นฐานเพื่อนำเข้าสู่การเรียน** หรือ Pre - Entry Learning Behavior ซึ่งมีแนวคิดและทฤษฎีสำหรับใส่ศิลปะการสอนลงไปได้มากมาย

องค์ประกอบแห่งความเป็นครู อสม. และครูโรงเรียน อสม. ที่ควรค้นพบหรือสร้างให้เกิดขึ้นในตัวคนก่อน

จุดหมายต่อหน้าที่การงานแห่งชีวิต

- เป็นการงานแห่งชีวิตที่มีใช้ทำเพียงหน้าที่และตำแหน่ง ทว่า ต้องอุทิศตนต่อความมีอุดมการณ์
- จุดหมายมิใช่ผลตอบแทนจำเพาะหน้า ทว่า เพื่อเป็นความดีงามความเป็นบุญกุศล
- สะท้อนจิตวิญญาณแห่งความเป็น อสม. กอปรด้วยความมีจิตสาธารณะ คุณธรรมเพื่อความเป็นส่วนรวม

- ชันติ สันติ อดทน ทำงานเป็นการปฏิบัติธรรม ชัดเกล้าและพัฒนาคตนเอง ดังวิถีพรคนะของท่านพุทธทาสภิกขุ ครูแห่งจิตวิญญาณของสังคมไทยท่านหนึ่ง

การปฏิบัติ และวางตน

- ถือพรหมวิหารธรรม ๔ ประการ ประกอบด้วย ความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ต่อประชาชน ชุมชน และผู้คนที่หลากหลายในฐานะผู้เรียน ทั้งคนไทยและนานาชาติ
- ความเป็นครู อสม. มีแหล่งทำงานในชุมชน ซึ่งประชาชนและคนในชุมชนต่างๆมีความแตกต่างหลากหลาย จึงต้องเปิดกว้างอย่างไม่จำกัดต่อผู้อื่นด้วยความรักและความปรารถนาให้ชุมชนและสังคมส่วนรวมมีความสุข สุขภาพดี ชุมชนมีสุขภาวะ

อธิบายภาพ : ผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการกำลังเข้ากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

ความรู้ และทักษะเพื่อการปฏิบัติอุตสาหกรรมเป็นครู อสม และครูโรงเรียน อสม. ที่สำคัญ

- ความรู้และภูมิปัญญาในการปฏิบัติรู้ เข้าใจ ชาบซึ่งคุณค่าและความหมาย และทำได้จริง
- มุ่งประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ที่ต้องการความจำเป็นในการพัฒนาตนเองก่อน และมุ่งวิธีชุมชน เรียนรู้และสร้างสุขภาวะที่ดำเนินไปกับชุมชนอย่างพอเพียงและเหมาะสม สอดคล้องกับการพัฒนาเพื่อบรรลุจุดหมายของปัจเจก

• พัฒนาตนเองให้มีเทคนิคและศิลปะการสอน ศาสตร์และศิลป์ในการช่วยให้คนได้เรียนรู้เพื่อบรรลุจุดหมายแห่งชีวิตที่ต้องการตามศักยภาพให้ดีที่สุด

- ใช้เทคโนโลยีและวิทยาการต่างๆ อย่างรอบด้าน ผสมผสาน
- รักวิถีแห่งปัญญา
- ดำเนินชีวิตเป็นครูและเป็นสื่อ ไม่ต้องกังวลกับรูปแบบการสอนและวิธีสอนเชิงเทคนิคที่ผิวเผิน เป็นทางการ เพราะครู อสม. นั้นเป็นครูด้วยวิถีชีวิต ร่วมทุกข์สุขกับผู้อื่นในชุมชนและชีวิตจริง สิ่งที่ อสม. ทำหรือสิ่งที่ปฏิบัตินั้นมีพลังการเป็นสื่อและแหล่งให้การเรียนรู้อยู่ในตนเอง พลังอำนาจและความเชื่อมั่นอยู่ที่กระบวนการปฏิบัติ หากทำให้เป็นกระบวนการที่ไกลจากฐานการปฏิบัติ อสม. จะกลายเป็นผู้ขาดความรู้ความเข้าใจและสูญเสียจิตวิญญาณความเป็นผู้นำปฏิบัติในชุมชน

จากความมัวัว้ว รอคอยจดตามคำบอกและเกิดอาการผิดหวังเมื่อผมไม่มีความรู้และทฤษฎีขริมขลังสำแดงให้ดู หลายคนในเวทีก็ดูแววตาเป็นประกายและเห็นพลังสะท้อนการมีความหวังจากภายในตนเองขึ้นมาโดยพลัน

๑

ร่วมกันสร้างกรอบตัวแบบค้นหาครูโรงเรียน อสม.

ผู้เขียนได้จัดกระบวนการให้กลุ่ม อสม.ต้นแบบกับกลุ่มเจ้าหน้าที่และนักวิชาการสาธารณสุขที่มีประสบการณ์เป็นตัวอย่างของประเทศจาก ๙ จังหวัดในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศที่เข้ามาร่วมเวทีอบรมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้พูดคุย สนทนา แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และสะท้อนทรรศนะอย่างรอบด้าน เพื่อนั่งทบทวนให้ลึกซึ้งและพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับครู อสม.ทั้งเพื่อถอดบทเรียนตนเองและสร้างกรอบแนวคิดสำหรับนำกลับไปค้นหาคนทำงานในพื้นที่

คำถาม : จากประสบการณ์ในทุกด้าน ทั้งจากการทำบทบาทหน้าที่เป็น **อสม.** ต้องสร้างคน สร้างเครือข่าย พัฒนาทักษะชีวิตชาวบ้าน และให้การเรียนรู้แก่สังคม รวมทั้งการได้รับการสอน การเรียนรู้จากผู้อื่น นั้น ทุกท่านเห็นว่า ครู **อสม.** ที่พึงประสงค์ในสถานการณ์และเงื่อนไขแวดล้อมต่างๆ ต้องเป็นผู้มีลักษณะและองค์ประกอบต่างๆอย่างไร จึงจะสามารถค้นหาและสร้างความเป็นครู **อสม.** ขับเคลื่อนโรงเรียน **อสม.** ดังที่ต้องการได้?

เครื่องมือและวิธีการ : ผู้เขียนเกลาวัตถุดิบประสงค์และงานของเครือข่ายโครงการที่กลุ่ม **อสม.** และเครือข่ายศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาสุขภาพภาคประชาชนทำกันอยู่แล้วนำมาทำเป็นประเด็นคำถาม ใช้วิธีวาดรูปให้เห็นความเป็นระบบคิดที่เชื่อมโยงกันแล้วออกไปรอบด้านบนประเด็นหลัก เพื่ออำนวยความสะดวกในการคิดและสื่อสารให้ผู้ร่วมเวทีทั้งหมดเห็นประเด็นความสนใจร่วมกันและสามารถมีส่วนร่วมในการทดลองประสบการณ์ช่วยกันได้ง่ายขึ้น

กระบวนการและรูปแบบ : นั่งสนทนาและอภิปราย ต่อความคิด ยกตัวอย่างจากประสบการณ์ตรงของตน ทุกคนพูดและอภิปรายได้อย่างอิสระ เมื่อต้องการมีส่วนร่วมก็แสดงความต้องการพูด อภิปราย และสามารถพูดได้หลายครั้งโดยเมื่อพูดแล้วก็ให้ผู้อื่นได้พูด อภิปรายก่อนแล้วจึงกลับมาพูดอภิปรายอีกครั้ง ผู้เขียนและเวทีใช้เวลาในขั้นตอนนี้อย่างช้าๆ จากประมาณ ๑๐ โมงเช้าจนถึงกว่าบ่าย ๒ โมง

วิทยากรกระบวนการและการบันทึก : ผู้เขียนเป็นคนเดินประเด็นคำถามและคอยสนับสนุนให้เวทีได้คิดและมีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็น พูดอภิปราย และเล่าประสบการณ์ของตนเอง ตัวผู้เขียนนั้นใช้บอร์ดชาตังและกระดาษฟลิปชาร์ตเขียนสิ่งที่เวทีพูดคุยให้ค่อยๆ สานขึ้น เป็นประเด็นเหมือนกับเป็นการใช้แผนที่ความคิดสังเคราะห์ประเด็น

เนื้อหาต่างๆ ขึ้นจากเวที ซึ่งมุ่งให้มีบทบาทการบริหารจัดการความเป็น
กลุ่มความรู้ในตัวคนและจัดการความรู้ในแง่มุมต่างๆ ที่สำคัญ คือ....

- ทำประเด็นของเวทีให้ทุกคนมองเห็นเพื่อได้เครื่องมือในการสาน
ความคิด
- ทำให้สิ่งที่คิดเป็นข้อมูลและสื่อกลางจัดวางปฏิสัมพันธ์ให้ความ
คิดเห็นที่แตกต่างกันในเวทีพ้นจากการปะทะตัวคนโดยตรง
- ทำให้ความคิดและสิ่งที่สะท้อนบทเรียนอันหลากหลายของทุก
คน ให้สามารถเห็นความเชื่อมโยงและเป็นระบบ สรุปและสร้างกรอบ
แนวคิดขึ้นได้จากการผสมผสานบทเรียนและแนวคิดของคนในเวที

กระบวนการดังกล่าว จึงช่วยดึงประสบการณ์ชีวิตของทุกคน
ออกมาเรียงเรียงเพื่อนำกลับไปใช้ทำงาน ขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิด
กระบวนการส่งผ่านและถ่ายทอดบทเรียนให้สิ่งต่างๆ สะท้อนกลับเข้าไป
เป็นความงอกเงยทางประสบการณ์และการเรียนรู้ของทุกคน จาก Tacit
Knowledge ซึ่ง **อสม.** และเจ้าหน้าที่สะสมมาจากการทำงานชุมชนใน
สังคมไทยอย่างซ้ำของสู่ความรู้ส่วนรวม Explicit Knowledge และจาก
Tacit Knowledge ของส่วนรวมเข้าไปเป็น Tacit Knowledge ของแต่ละ
คนซึ่งสอดคล้องกลมกลืนและหลากหลายไปตามความแตกต่างระหว่าง
บุคคล ตอบคำถามและสร้างความต้องแท้แก่ตนเองทุกคนว่า ครู **อสม.** ที่
จะสามารถขับเคลื่อนโรงเรียน **อสม.** ที่ต้องการนั้นเป็นอย่างไร สามารถ
ค้นหาและพัฒนาวิธีการเป็นครูให้เกิดขึ้นได้อย่างไร

นอกจากผู้เขียนเองซึ่งเคลื่อนประเด็นการพูดคุย ถอดบทเรียน และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันของเวทีแล้ว ก็มีทีมช่วยทำหน้าที่ร่วมสังเกต และตามบันทึกด้วยคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กอีก ๓ คน

อธิบายภาพ : แนวคิด-บทเรียน ครูโรงเรียน อสม. ที่ได้จากการพูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ถอดบทเรียนบทเวที

กรอบตัวแบบครูโรงเรียน อสม.

กรอบแนวคิดเพื่อกลับไปค้นหาคน รวมทั้งแนวคิดวิธีการเป็นครู อสม. ที่สามารถดำเนินการโรงเรียน อสม ให้เป็นนวัตกรรม ขับเคลื่อน เครือข่ายคุ้มครองผู้บริโภคได้นั้น มีแนวเพื่อนำกลับไปพิจารณาค้นหาคน ครอบคลุมประเด็นต่างๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สอดคล้องต่อการสร้างกลุ่มคนที่ ค้นหาได้ให้เป็นครู อสม และเป็นเครือข่ายร่วมดำเนินการโรงเรียน อสม

ในชุมชนเป้าหมายต่างๆ มีความครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญหลายด้าน คือ

- ความรู้และทักษะสำหรับพัฒนาความเป็นครูของ อสม
- วิธีการค้นหา
- การดำเนินชีวิตและฐานชีวิต
- เงื่อนไขสังคม
- กระบวนการพัฒนาการศึกษาเรียนรู้
- เครื่องมือ สื่อ สิ่งสนับสนุน

ทั้งเวทีได้ศึกษาเรียนรู้องค์ประกอบการทำงานบทบาทหน้าที่ความเป็นครู อสม. และเห็นด้วยตนเองจากประสบการณ์ทั้งของตนเองและผู้อื่นได้อย่างดีในการสะท้อนแนวคิดและจิตวิญญาณความเป็น อสม. ไปสู่การทำงานด้วยจิตวิญญาณอาสาสมัคร

เมื่อเกิดประเด็นที่สามารถเสริมความรู้ผู้เขียนก็ถือเอาประเด็นดังกล่าวดึงหัวข้อการอภิปรายตามหลักวิชาสมัยใหม่เสริมให้กับ อสม. กระบวนการเวทีจึงเป็นทั้งการตกลึกประสบการณ์ รวบรวมบทเรียนและสร้างแนวคิดที่ทุกคนสามารถเข้าใจ นำกลับไปสื่อสารและถ่ายทอดได้ด้วยตนเอง พร้อมกับได้เรียนรู้วิธีการเป็นครูตามที่ต้องการทุกประการ

เป็นทั้งเวทีทำงานและเรียนรู้ให้เกิดทักษะที่เหมาะสมเพียงพอต่อการกลับไปทำงานให้คืบหน้าทีละก้าวตามฐานความเข้มแข็งที่มีอยู่ในประสบการณ์ของทุกคน

๒

มิติทักษะความเป็นครูของ อสม.

บทเรียนและประสบการณ์จากการทำงานจริงในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศของ อสม. และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขสาขา ระบุลักษณะครู อสม. รวมทั้งความรู้ความสามารถทางด้านต่างๆ ในการพัฒนาวิธีการเป็นครู อสม. เพื่อกลับไปออกไปค้นหาและสร้างศักยภาพวิธีการเป็นครู ส่งเสริมให้ชุมชนและกลุ่ม อสม. สามารถยกระดับการทำงานเชิงพื้นที่ของ

ตนเองด้วยนวัตกรรมโรงเรียน **อสม**.ครอบคลุมองค์ประกอบเชิงคุณลักษณะหลายด้าน

ความรู้ความสามารถของครู **อสม**.จากประสบการณ์ของ อสม. และเจ้าหน้าที่ซึ่งพิสูจน์และยืนยันจากการปฏิบัติได้ว่าจะช่วยให้ทำงานกับชาวบ้านด้วยจิตวิญญาณอาสาสมัครได้จริง ประกอบด้วยดังนี้

- มีความรู้จริงในสิ่งที่ทำ
- มีความสามารถในการวิเคราะห์ชุมชน
- มีความสามารถในการเชื่อมต่อกัน
- มีแนวการทำงานจากจุดเล็กๆ
- ใจกว้างและสร้างโอกาสในการพัฒนาจากเงื่อนไขต่างๆ ได้อยู่เสมอ

เสมอ

- ต้องมีความสามารถรับได้ทั้งคำชมและคำตำหนิ
- ไม่มีริบเร่ มีความเป็นธรรมชาติ
- สามารถฟังให้ได้ยินมากกว่าเสียง และเห็นจากการสัมผัส

มากกว่าตาเห็น

• มีความสามารถในการปรับตนเองและการทำงานให้เข้ากับบริบทชุมชนหลายแบบ

- มีความคิดและสร้างความเชื่อมโยงเป็น
- สามารถวาดภาพได้*
- มีความรู้และวิธีการในการวิเคราะห์กลุ่มเชิงยุทธศาสตร์ เช่นทำงานกับกลุ่มเด็ก นอกจากได้กลุ่มเป้าหมายกิจกรรมแล้ว เด็กๆเป็นที่รักของพ่อแม่ เครือญาติ ผู้ใหญ่ และชุมชน ก็จะเป็นการทำงานที่ทำให้คนมาให้ความร่วมมือกัน จึงเป็นกลุ่มเชิงยุทธศาสตร์

- มีทักษะในการปฏิบัติจริง
- มีเทคนิคในการสื่อสารให้ง่าย

- เปลี่ยนประสบการณ์สู่การปฏิบัติ

ในแต่ละองค์ประกอบดังที่ระบุออกมาได้นี้* มีความพิถีพิถัน มีเหตุผลและหลักคิดอยู่เบื้องหลังการนำเสนอออกมา เวทีได้ทดลองสาธิต ยกตัวอย่าง อภิปรายให้เห็นตัวบ่งชี้ที่เป็นกิจกรรมและการปฏิบัติให้สังเกต และเข้าถึงได้บนฐานประสบการณ์ของแต่ละคนและแต่ละพื้นที่ และในภาพรวมนั้นก็ถือเอาความสำเร็จของภาคปฏิบัติที่ส่งผลต่อสุขภาพ คุณภาพชีวิต และสุขภาวะชุมชนซึ่งสะท้อนอยู่ในกิจกรรมการทำมาหากิน การทำเกษตรอินทรีย์ การทำกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพอย่างหลากหลาย ในพื้นที่ชุมชน เป็นหมุดหมายที่บ่งชี้ความสำเร็จที่ก่อเกิดจากความมีปฏิสัมพันธ์กันของตัวชีวิตในองค์ประกอบย่อยๆเหล่านี้

ทั้งเวทีเห็นแนวคิด วิธีคิด ความสามารถเข้าถึงได้ด้วยตนเอง ด้วยลักษณะเพื่อหยั่งและเทียบเคียงจากประสบการณ์ตรง ใช้ตนเองเป็นเครื่องมือประเมินและวิจัยให้มีพลังที่สุดในวิถีแห่งตนต่อไป.

* องค์ประกอบนี้เวทีอาจจะชอบสื่อและวิธีที่ผมทำให้ความคิดของเวทีปรากฏออกมาเป็นรูปวาด จึงอาจได้รับอิทธิพลจากผม ในทางปฏิบัตินั้น การวาดรูปอาจไม่เหมาะสมสำหรับคนทั่วไป ดังนั้น จึงควรนำเสนอสาระสำคัญของกรวาดรูปไปเป็นประเด็นพัฒนา**อสม.** อันได้แก่ศักยภาพ การสื่อสาร นำเสนอ และถ่ายทอด ด้วยการใชภาษาภาพ หรือสื่อและสิ่งๆที่ช่วยให้ชาวบ้านและ**อสม.** สามารถข้ามข้อจำกัดการพูดบรรยาย เข้าถึงความเข้าใจและการมีความทุกข์ร่วมกัน กระทั่งแปรไปสู่ปฏิบัติการเชิงสังคม สร้างการเรียนรู้ความเปลี่ยนแปลงสู่สุขภาวะชุมชนร่วมกันให้ได้มากที่สุด ดังนั้น ประเด็นการวาดภาพที่เวทีหยิบยกขึ้นมาจึงไม่ใช่เพียงเทคนิคและทักษะการวาดภาพ แต่เป็นวิธีคิดและหลักการในการสื่อความ

เข้าใจที่ทำให้เห็นภาพร่วมกัน ช่วยลดข้อจำกัดและช่องว่างจากความแตกต่างหลากหลายของผู้คนในโลกความเป็นจริง

** บทเรียนและข้อเสนอที่เป็นผลลัพธ์จากเวทีหัวข้อดังกล่าวนี้ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้ว ในทรรศนะผู้เขียน เห็นว่าควรจะเรียกว่าองค์ประกอบด้าน **คุณลักษณะ** หรือ **คุณสมบัติ** ของครู อสม. ที่ต้องการค้นหา แต่เพื่อรักษาประเด็นหลักที่ได้ใช้เป็นหัวข้อระดมความคิดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของเวที อีกทั้งเป็นเครื่องช่วยให้ผู้ที่ได้อยู่ในเวทีสามารถจดจำและทบทวนข้อมูลจากประสบการณ์ตนเองได้ จึงยังคงเรียกว่า **มิติทักษะความเป็นครู** ตามที่ได้ใช้เป็นประเด็นพูดคุยกันบนเวที

๖

วิธีค้นหาครูจ้างเคลื่อนโรงเรียน อสม. ของชุมชน

ในการค้นหาครูและสร้างเครือข่าย ดำเนินการโรงเรียน อสม. ควรมีวิธีการค้นหา ดังนี้

๑. **วิธีการทำงาน** มุ่งได้คนและครู อสม. ที่มีจิตอาสา เป็นคนทำงานด้วยจิตวิญญาณของการอาสาสมัครตนเอง มีความเป็นผู้มีจิตสาธารณะ

๒. **ความหลากหลายในภาวะผู้นำเป็นกลุ่ม** ตัดเลือกครู อสม และสร้างครู อสม ครูเพื่อการเรียนรู้ทางสังคม ครูเพื่อสร้างจิตสำนึก

สาธารณะและสังคมเข้มแข็งในชุมชนหลายๆแบบ ให้ครอบคลุมทั้งครู ๔ แบบ ซึ่งมีความจำเป็นในเงื่อนไขแวดล้อมที่แตกต่างกัน เมื่อเป็นเครือข่ายในชุมชนหรือในภารกิจเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะชุมชนช่วยกัน ก็จะสามารถเป็นองค์ประกอบที่ส่งเสริมความสำเร็จให้กัน ทำให้พลังความเป็นชุมชนพัฒนาไปสู่สุขภาวะสาธารณะที่ต้องการร่วมกันได้เป็นอย่างดี คือ

- **ครูดี** : สอนและถ่ายทอดความรู้ **สอนให้รู้จำ** เข้าถึงความรู้จากแหล่งอื่น สืบทอดเนื้อหาความรู้และข้อมูลข่าวสารได้อย่างแม่นยำ ถูกต้อง มีความน่าเชื่อถือ
- **ครูเก่ง** : สร้างความเข้าใจ **สอนให้เข้าใจ** นอกจากสอนนำเสนอและถ่ายทอดความรู้ความจำได้เป็นอย่างดีแล้ว ก็สามารถยกตัวอย่างช่วยให้ผู้อื่นเกิดความเข้าใจได้ด้วย

- **ครูดีเยี่ยม** : สร้างความรู้ที่เชื่อมโยงความเป็นจริงในชีวิต **สอนให้รู้ทำและใช้ได้จริง** เพื่อการทำงานและดำเนินชีวิต สร้างความรู้ขึ้นจากการดำเนินชีวิตและวิถีทำงานจริง ทำและนำการปฏิบัติได้จริง ผสมผสานกับความรู้และการถ่ายทอดวิทยากร ทำให้สังคมเกิดการเรียนรู้ที่เท่าทัน และทัดเทียมกับความจำเป็นในโลกความเปลี่ยนแปลง สามารถสร้างทางเลือกให้ชุมชนเกิดสุขภาวะที่สมดุลและกลมกลืน

- **ยอดครูอัจฉริยะ** : สร้างแรงบันดาลใจให้คนรักเรียนรู้และได้วิถีแห่งปัญญาตลอดชีวิต **ทำให้เข้าถึงปัญญาและได้จิตวิญญาณ** เรียนรู้และเปลี่ยนแปลงด้วยพลังความมีชีวิต สมดุล สอดคล้องและกลมกลืนกับเหตุปัจจัยที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ยกกระดับภาวะการพัฒนาแห่งตน บัจเจก ชุมชน และสังคม มุ่งอยู่ในมรรควิถีแห่งการใช้สติปัญญาและความรู้ในการแก้ปัญหา ฟังตนเองและนำผู้อื่นพัฒนาการเรียนรู้ได้

๓. ความเป็นกลุ่มที่เพียงพอต่อการทำงาน ค้นหาและระดมคนให้ได้กลุ่มคนที่มีความหลากหลายทักษะ เป็นกลุ่มที่มีความบูรณาการทำงานได้หลายแบบ

๔. สร้างและพัฒนาขึ้นได้ เปิดโอกาสให้มีจำนวนคนได้ทดลองทำงานและเรียนรู้ไปด้วยกันก่อนซึ่งการได้เข้าถึงกลุ่มคนด้วยกิจกรรม ก็จะทำให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดตั้งตนเองได้อย่างเหมาะสมทั้งความเป็นกลุ่ม เครือข่าย และการเห็นศักยภาพตนเอง

๕. เดินเข้าหากัน ต้องเข้ามาด้วยใจ เข้าสู่กระบวนการด้วยใจ มีความเสียสละ

๗

ฐานชีวิตของครูโรงเรียน อสม.

นอกจากลักษณะครู **อสม.** วิธีการเป็นครู เพื่อดำเนินการโรงเรียน **อสม.** แล้ว การดำเนินชีวิต ตลอดจนฐานชีวิตของครู **อสม.** ก็เป็นปัจจัย และองค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้ครู **อสม.** รวมทั้งคนที่จะสร้างให้เป็น เครือข่ายครู **อสม.** สามารถทำงานที่ต่อเนื่องในชุมชนได้เป็นอย่างดี มีความเข้มแข็งยั่งยืน

การพิจารณาครู **อสม.** ตลอดจนการดูแลและให้การส่งเสริมสนับสนุนบทบาทของ **อสม.** จึงต้องมุ่งปฏิบัติอย่างเป็นองค์รวม ครู **อสม.** ดีเนื่องจากสังคมรอบข้างและฐานชีวิตดี และการดูแล **อสม.** ที่ดีก็ต้องให้ ความสนใจต่อสิ่งแวดล้อมและฐานชีวิตดังกล่าวของครู **อสม.** ด้วย

อธิบายภาพ : กลุ่ม **อสม.** ต้นแบบ เจ้าหน้าที่และนักวิชาการสาธารณสุข ชำนาญการจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดยโสธร อำนาจเจริญ และกาฬสินธุ์

จากประสบการณ์ของ **อสม.** ต้นแบบและเครือข่ายเจ้าหน้าที่ สาธารณสุขสหสาขาที่ทำงานมาอย่างต่อเนื่องในชุมชนภูมิภาคต่างๆ ของ ประเทศ ได้สะท้อนบทเรียนให้เป็นแนวคิดและแนวปฏิบัติเพื่อพิจารณา องค์ประกอบด้านการดำเนินชีวิตและฐานชีวิต สำหรับการค้นหาและ พัฒนาครู **อสม.** ขับเคลื่อนโรงเรียน **อสม.** ดังนี้

- เป็นคนมีอุดมการณ์ ทำงานอย่างมีอุดมการณ์
- พึ่งตนเองได้
- มีความเชื่อมั่นในสิ่งที่สอน สิ่งที่เกิดและทำ มีความศรัทธา
- สร้างแรงบันดาลใจให้ตนเองได้
- มีความพร้อมในครอบครัว ลูกเมีย สามี คนรอบข้างเข้าใจ เล่นด้วย สนับสนุน
- ใจเย็น รู้จักการรอได้
- ยอมปรับเปลี่ยนได้ทุกเมื่อ

การเป็น **อสม.** และการมีบทบาทต่อการเคลื่อนไหวสุขภาพะ สาธารณะในชุมชนต่างๆ ของ **อสม.** นั้น เป็นบทบาทที่บูรณาการทั้งการ เป็นคนของชุมชนที่ทำงานร่วมกับภาคส่วนต่างๆจากภายนอกชุมชน และ การทำหน้าที่ต่อความเป็นส่วนรวมในชุมชนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการ ดำเนินชีวิต

ดังนั้น การพิจารณาองค์ประกอบด้านฐานชีวิตของ **อสม.** ด้วย จึงเป็นการสร้างคนอย่างเป็นองค์รวม เหมาะสมสำหรับการ ทำงานชุมชนที่มีความต่อเนื่องเหมือนกับเป็นส่วนหนึ่งของการ ดำเนินชีวิต

๖

เงื่อนไขสังคมของครูโรงเรียน อสม.

การพัฒนาวิธีการเป็นครูและสามารถปฏิบัติการเพื่อดำเนินการโรงเรียน อสม. ได้ จำเป็นต้องเกิดเงื่อนไขพื้นฐานที่เอื้อต่อการทำงาน ซึ่งในการพัฒนาหลักสูตร ตลอดจนการทำบทบาทเป็นครู อสม. ควรนำมาคิดและดำเนินการให้เกิดขึ้น ดังนี้

- **เป็นส่วนหนึ่งของเขา** ในการริเริ่มกิจกรรมและการทำงานในชุมชน ทั้งการดำเนินงานอื่นๆ และการขับเคลื่อนโรงเรียน อสม. ให้มีความเข้มแข็งยั่งยืนนั้น ต้องคำนึงถึงความเชื่อมโยงกับปัญหาและความจำเป็นที่ อสม. ดำเนินการหรือให้ความสนใจอยู่ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ได้มีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเข้าใจและเห็นความเกี่ยวข้องกัน
- **เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน** ต้องคำนึงถึงความสอดคล้องและสนองต่อความต้องการต่างๆ ของชุมชน รวมทั้งการสร้างกระบวนการให้ชุมชนได้เรียนรู้ เห็นความสำคัญและสามารถดำเนินการให้ผสมผสานกับกิจกรรมและการดำเนินชีวิตของชุมชนได้เป็นอย่างดี

- เป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงาน ต้องคำนึงถึงความสามารถ เชื่อมโยงกับงานเชิงนโยบายของหน่วยงานต่างๆ ที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบในพื้นที่ชุมชน รวมทั้งสามารถบูรณาการกิจกรรมและการดำเนินงานของภาคราชการ ตลอดจนความร่วมมือกับหน่วยงานภาคประชาสังคมต่างๆ ที่มุ่งดำเนินการให้ครอบคลุมถึงชุมชนระดับต่างๆ

อธิบายภาพ : การถ่ายทอด และนำเสนอของ อสม. อสม. จากจังหวัดอำนาจเจริญช่วยกันออกมานำเสนอแนวคิดและการวางแผนที่ได้จากการทำงานกลุ่ม เพื่อกลับไปค้นหา อสม. ๑๐-๒๐ คนที่กลุ่มเชื่อว่า จะสามารถสร้างให้เป็นครู อสม. และเป็นเครือข่ายขับเคลื่อนโรงเรียน อสม. ให้บูรณาการกับการเป็นเครือข่ายคุ้มครองผู้บริโภคในชุมชนได้

เงื่อนไขดังกล่าวสามารถดำเนินการให้เกิดขึ้นผ่านการถอดบทเรียน วิเคราะห์ศักยภาพและทุนประสพการณ์ของ อสม. การเรียนรู้ชุมชนให้เห็นระบบและความเชื่อมโยงของสิ่งต่างๆ โดยมีการดำเนินชีวิตและสุขภาวะของชุมชนเป็นแกนกลาง และการเรียนรู้แนวการผสมผสานนโยบายสาธารณะของท้องถิ่นทั้งขององค์กรท้องถิ่น หน่วยงานราชการในท้องถิ่น ตลอดจนหน่วยงานภาคสาธารณะต่างๆ ในท้องถิ่น ให้สะท้อนประเด็นร่วมของชุมชนและมีความกลมกลืนกับความริเริ่มสร้างสรรค์ของครูโรงเรียน อสม. จากนั้นจึงวางแผนและสร้างนวัตกรรมดำเนินการขึ้นให้สอดคล้องกลมกลืนกับพื้นฐานข้อมูลทั้ง ๓ ด้านให้มากที่สุด.

อธิบายภาพ : ทักษะการฟังและเรียนรู้ของ อสม. และกลุ่มเจ้าหน้าที่สาธารณสุขซึ่งเป็นกลุ่มที่เป็นแบบอย่างการทำงานในชุมชนในเวทีนี้ เป็นกลุ่มที่มีความเป็นผู้เรียนรู้ดีมากทั้งในด้าน สุ จิ ปุ ลิ และส่วน

ใหญ่เป็นกลุ่มที่ยังมีความเป็นหนุ่มสาว สามารถเป็นผู้นำการทำงานในชุมชนต่างๆ ต่อบริษัทไปในอนาคตได้อีกนาน หากเรียนรู้จากบทเรียนการทำงาน อสม. และเจ้าหน้าที่จำนวนหนึ่งดังกล่าวนี้ และลงทุนสร้างความเป็นพลเมืองให้กับชาวบ้านในชุมชนต่างๆ ในลักษณะนี้ได้ ก็เชื่อว่าจะส่งเสริมให้ชุมชนในระดับฐานรากของสังคมไทยมีพลังการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงตนเองตามที่พึงประสงค์ได้มากยิ่งขึ้น

๓

การพัฒนาการศึกษาเรียนรู้ครูโรงเรียน อสม.

วิชาพัฒนาทักษะการเรียนรู้และวิธีเพิ่มพูนความรู้ตลอดชีวิต
สำหรับครู อสม.

ผู้ที่จะสร้างให้เป็นเครือข่ายครู อสม. และเครือข่ายดำเนินการ
โรงเรียน อสม. จำเป็นต้องมีการพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งวิธีการ
ที่เหมาะสม สามารถทำได้ และมีกรณีตัวอย่างที่เครือข่าย อสม. ต้นแบบ

ตลอดจนเครือข่าย อสม. และคนทำงานในชุมชนได้ใช้ในชีวิตการทำงาน สามารถบูรณาการวิธีเหล่านี้ให้เป็นองค์ประกอบหนึ่งสอดแทรกอยู่ในการทำงาน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเครือข่ายครู อสม. อยู่เสมอ ดังนี้

- เพิ่มพูนความรู้ความสามารถตนเอง
- พัฒนาการศึกษารียนรู้ตนเอง เน้นการพัฒนาจิตใจ
- พัฒนาตนเองให้เป็นแบบอย่าง
- ทำตนเองให้แจ่ม
- พัฒนาความรู้และการเรียนรู้ จากสื่ออยู่เสมอ
- ต้องมีการถอดบทเรียน จัดทีมให้ได้ด้วยกัน
- ค้นหารูปแบบ ตัวแบบ ค้นหารูปแบบการทำงานใหม่ๆ อยู่เสมอ
- ค้นหาผู้นำทางจิตวิญญาณ

จากประสบการณ์ของ อสม. เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และ นักวิชาการสาธารณสุข สะท้อนให้เห็นบทเรียนได้ว่า การทำงานสุขภาพชุมชนซึ่งเน้นการปฏิบัตินั้น จำเป็นต้องมีวิธีศึกษาหาความรู้และพัฒนาตนเองที่บูรณาการอยู่กับการทำงานและการดำเนินชีวิต การพัฒนาการเรียนรู้และการเพิ่มพูนทักษะต่างๆ จึงต้องกลมกลืนไปกับการทำงาน ทั้งผ่านการถอดบทเรียนและเรียนรู้จากภาคปฏิบัติ การเรียนรู้จากสื่อ การปฏิสัมพันธ์และเรียนรู้จากผู้รู้ รวมทั้งการพัฒนาตนเองให้มีความลึกซึ้ง แยกกายในการเรียนรู้จากประสบการณ์ตนเอง การเพิ่มพูนการเรียนรู้รูปแบบอื่นๆ ที่เป็นทางการก็จะเป็นการเสริมศักยภาพไปตามความเหมาะสม

หมายเหตุ : ประเด็นดังกล่าวนี้ กลุ่ม **อสม.** และเจ้าหน้าที่สะท้อนให้เป็นข้อพิจารณาว่า การแยกส่วนดำเนินการของหน่วยงานภายนอกจะไม่สามารถมองเห็นผลกระทบที่เกิดกับชุมชนและกลุ่มคนที่ทำงานในพื้นที่ แต่สำหรับ **อสม.** และคนทำงานในพื้นที่แล้วจำเป็นต้องนำมาพิจารณาเพื่อดำเนินการให้เหมาะสมมากกว่าเดิม เนื่องจากในบางเดือนและในบางสถานการณ์นั้น **อสม.** และกลุ่มเจ้าหน้าที่ซึ่งทำงานในพื้นที่ต้องประชุมและอบรมถึง ๒๐ ครั้ง ซึ่งทำให้ไม่ได้เรียนรู้อย่างมีคุณภาพ และไม่ได้ทำงานเลย

๑ ๐

เครื่องมือ สื่อ เทคโนโลยี สิ่งสนับสนุนครูโรงเรียน อสม.

วิชาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อปฏิบัติการสอนอย่างมีพลัง

การทำงานในชุมชนต่างๆ ของ อสม.ท่ามกลางสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ขยายตัวอย่างซับซ้อนในปัจจุบัน จำเป็นต้องทำงานด้วยความรู้ เข้าถึงกลุ่มชาวบ้านด้วยความรู้และข้อมูลข่าวสารที่ทั่วถึงเพียงพอ ซึ่งเครื่องมือ สื่อ เทคโนโลยี และสิ่งสนับสนุนการทำงานให้การศึกษาเรียนรู้ รวมทั้งเพิ่มความสามารถในการสอน นำเสนอ และถ่ายทอดประสบการณ์แก่ผู้อื่นในสถานการณ์ต่างๆ จะช่วยขยายผลให้

อสม. และเครือข่ายครูโรงเรียน อสม. สามารถทำงานส่วนรวมเพื่อสร้างสุขภาวะชุมชนให้บรรลุจุดหมายดังที่ต้องการได้ดีมากขึ้น ทักษะ แนวคิด และการวางแผนปฏิบัติการทางสื่อ จึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญ จำเป็นต้องมีหลักคิดและแนวพิจารณาให้เหมาะสม ดังนี้

- เน้นการพัฒนาทักษะตนเองให้เป็นสื่อบุคคลที่มีพลัง ให้ความสนใจบันดาลใจ

- การใช้สื่อและเครื่องมือ เทคโนโลยี เน้นการเสริมพลังสื่อบุคคล
- เลือกใช้สื่อที่ทันสมัยการณ ให้การเรียนรู้ที่ทำให้เข้าใจสถานการณ์ต่างๆ ได้ดีขึ้น

- เลือกใช้สื่อให้ตรงกับความต้องการ ตรงกับวัตถุประสงค์
- ลักษณะสื่อและแนวการนำมาใช้ในแผนการสอนและการพัฒนาหลักสูตร

(๑) แหล่งประสบการณ์ กิจกรรมที่ดำเนินการ ใช้เป็นสื่อเรียนรู้ อยู่ในตัวเอง

(๒) ใช้สื่อเพื่อทำหน้าที่เป็นแหล่งเนื้อหาและให้ประสบการณ์ ความรู้

(๓) ใช้สื่อเพื่อสร้างเงื่อนไขให้เกิดการคิด

(๔) สื่อใช้สร้างเงื่อนไขเพื่อนำไปสู่กระบวนการสอนและกิจกรรมอย่างอื่น

- สื่อเพลง สอนให้คิด

อย่างไรก็ตาม เครือข่ายครู อสม. ส่วนมากเป็นชาวบ้านและผู้ดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชน ทักษะการนำเสนอและถ่ายทอดกระบวนการสอน รวมทั้งการให้การศึกษาเรียนรู้ต่างๆ แก่ชุมชนโดยปฏิบัติการผ่านสื่อและการใช้เทคโนโลยีการศึกษาเรียนรู้ต่างๆ นั้น จะทำให้เกิดข้อจำกัดและทำให้ขาดการปฏิสัมพันธ์อย่างเป็นธรรมชาติ ดังนั้น การนำเข้าสู่สถานการณ์การสอนและการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน จึงต้องเน้นความเป็น

ธรรมชาติของสื่อบุคคล เน้นการเกิดความเข้าใจอย่างคนที่อยู่ชุมชน
ด้วยกันและเห็นความเป็นธรรมชาติของสื่อบุคคลในตัวของคุณ อสม. ให้
มากที่สุด

อธิบายภาพ : การสาธิตการจัดกระบวนการสอนและ
กระบวนการเรียนรู้อย่างบูรณาการของกลุ่มภาคใต้ แสดงการใช้สื่อเพื่อ
การตรวจการรับประทานหวานของชาวบ้าน

อธิบายภาพ : การสาธิต และการถ่ายถอดของ อสม. ดีเด่น ระดับชาติ จากจังหวัดอำนาจเจริญ โดยใช้การร้องเพลงเป็นสื่อ

นอกจากนี้ การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติตามรูปแบบและเทคนิค เครื่องมือที่ขาดกระบวนการเรียนรู้และได้ความซาบซึ้งซึ่งก่อนให้สามารถ เลือกรณรงค์ประกอบภายนอกต่างๆ ด้วยการฟังความรู้ความเข้าใจ ตนเองให้ได้มากที่สุดเพื่อปฏิบัติออกมาจากภายในตนเองอย่างกลมกลืน จะทำให้ขาดความสามารถผสมผสานกับชีวิตและการทำงานในสภาพ ความเป็นจริงของชุมชน และไม่สามารถพัฒนามติดังกล่าวให้เกิดความ ยั่งยืนต่อการส่งเสริมและสนับสนุนการขับเคลื่อนโรงเรียน อสม.ได้ใน ระยะยาว.

๑ ๑

การนำเสนอแผนการสอน และสถิติกระบวนการเรียนรู้ของครูโรงเรียน อสม.

การสะท้อนบทเรียนสู่การวางแผนปฏิบัติการเมื่อกลับสู่ชุมชน

หลังจากเวทีได้ร่วมกันทบทวนประสบการณ์ ได้แนวคิดและวิธีกลับไปค้นหากลุ่มคนทั้ง อสม. ผู้นำชุมชน และประชาชนชาวบ้าน ตลอดจนแหล่งความรู้บุคคลที่สามารถเข้าถึงได้ในชุมชนแต่ละท้องถิ่นของภูมิภาคต่างๆ แล้ว เพื่อให้มีโอกาสวิเคราะห์และวางแผนทำงานให้คืบหน้าสำหรับกลับไปขับเคลื่อนงานในชุมชนไปด้วยและได้เสริมการเรียนรู้ไปตามความจำเป็นที่เกิดขึ้นจากการทำงานไปด้วย ในขั้นต่อไป ผมจึงจัดกระบวนการให้เวทีได้เรียนรู้จากการทดลองทำงานจริงให้ได้งาน ๓ ชิ้นคือ

(๑) งานชิ้นที่ ๑ วางแผนค้นหาครู อสม. และผลผลิตที่ชุมชนต้องการ ระบุแนวการค้นหาครู อสม. ๑๐-๒๐ คนที่สามารถสร้างให้เป็นครูโรงเรียน อสม. สำหรับขับเคลื่อนเครือข่ายคุ้มครองผู้บริโภคในระดับชุมชน ให้กลุ่มตั้งเป้าหมายก้าวเล็กๆ แต่ให้ได้ประสบการณ์เชิงกระบวนการครบ ระบุผลผลิตที่ต้องการในการกลับไปค้นหาครู อสม. และการสร้างเครือข่ายครู อสม. เพื่อขับเคลื่อนเครือข่ายคุ้มครองผู้บริโภคในชุมชน เป็นการระบุผลผลิตในการก้าวเดินก้าวเล็กๆ และเน้นการเรียนรู้

เชิงกระบวนการเพื่อให้มีประสบการณ์ตรงและได้ความมั่นใจในการกลับไปพัฒนาเครือข่ายดำเนินการโรงเรียน อสม. ในชุมชนของตน

(๒) งานชิ้นที่ ๒ วางแผนพัฒนาครูอสม. เพื่อนำหลักสูตรไปใช้ วางแผนดำเนินการค้นหาครูอสม. และจัดกิจกรรมพัฒนาครูอสม. เพื่อนำหลักสูตรไปใช้ในชุมชน ให้ครูอสม. ได้เรียนรู้เนื้อหาการทำงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายและผลลัพธ์ที่ต้องการ เป็นการให้ทุกกลุ่มได้วางแผนบูรณาการประสบการณ์และบทเรียนที่ได้รับ ออกแบบแนวคิด ทำแผนที่การเดินทางให้สะท้อนความคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับศักยภาพและทุนทางสังคมของท้องถิ่น

(๓) งานชิ้นที่ ๓ วางแผนการสอนเพื่อปฏิบัติการ การวางแผนการสอนเพื่อจัดเวทีพัฒนาครู อสม. ที่ได้ร่วมกันค้นหาตามกรอบแนวคิดที่ได้พัฒนาขึ้นมาเพื่อเป็นแนวในการเตรียมคนและเตรียมบริหารจัดการต่างๆ ของทีม เป็นการให้กลุ่มนำเสนอและสาธิตการปฏิบัติการ เพื่อให้เวทีได้งานและได้กระบวนการเรียนรู้ตามที่ต้องการ

ใช้วิธีทำงานเป็นกลุ่มและบริหารจัดการการทำงานให้เป็นกลุ่มเรียนรู้

ผู้เขียนจัดกระบวนการให้กลุ่มเป็น ๔ ช่วงเพื่อดำเนินการให้เสร็จสิ้นก่อน ๑๑ โมง ของวันอาทิตย์หรือวันที่สามของการอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยมีเวลาสำรองสำหรับยืดหยุ่นเผื่อเหลือเผื่อขาด ๒ ชั่วโมงถึงไม่เกินบ่ายโมง คือ

(๑) บริหารจัดการในกลุ่มตนเองเพื่อทำงานอย่างเต็มที่ ใช้เวลาทั้งหมดหลัง ๔ โมงเย็นเป็นต้นไปของการอบรมเชิงปฏิบัติการของเรา ในวันที่สองซึ่งเป็นวันเสาร์กระทั่งถึง ๘ โมงครึ่งในเช้าของวันอาทิตย์ซึ่ง

เป็นวันเสร็จสิ้นการอบรมให้เป็นเวลาทำงานและเตรียมการนำเสนอของกลุ่ม

(๒) ทบทวนบทเรียนและเตรียมการนำเสนอ เชิญพร้อมกันในห้องประชุมและทำกิจกรรมเตรียมความพร้อมประมาณ ๑ ชั่วโมง

(๓) นำเสนอและสาธิตการสอน ทุกกลุ่มนำเสนอแผนที่ผลลัพธ์ แผนการสอน และสาธิตกระบวนการ ที่วางแผนสำหรับกลับไปปฏิบัติการในชุมชนของทุกกลุ่ม

(๔) สรุปและประชุมหารือแผนงานของโครงการ คณะทำงานของโครงการจากศูนย์สุขภาพภาคประชาชนร่วมกันสรุปประชุมปรึกษาหารือเพื่อประสานงานและดำเนินการต่างๆ ต่อไป

กิจกรรม งาน เจือนใจ เพื่อได้การเรียนรู้เชิงกระบวนการจากการทำงานจริง

- ปรับปรุงหลักสูตรให้เอาไปสอนได้ หรือ....
- พัฒนาหลักสูตร (วิธีเป็นครู โรงเรียน อสม / ขับเคลื่อน เครือข่าย คุ้มครองผู้บริโภค)
- ระยะเวลา ชั่วโมง วัน (ให้ระบุ)
- ตัวเลือก (เลือกทำอย่างใดข้อหนึ่งให้เสร็จ) (๑) จัดอบรม บรรยาย สอน ถ่ายทอดเนื้อหา (๒) สอนผ่านการจัดแหล่งเรียนรู้และฐานการเรียนรู้ (๓) จัดกระบวนการ และการสอน ผ่านการระดมประชาญ์ชาวบ้านและคนที่อยู่ในชุมชนของเรา (๔) จัดการสอนผ่านสื่อ
- เนื้อหาสำหรับให้เลือกทำในกรณีที่ไม่ออกหรือหาข้อยุติในการเลือกทำไม่ได้ ให้กลุ่มเลือกวางแผนการสอนวิธีทำหน้าที่เป็นครูให้แก่ อสม. ที่ค้นหาได้ให้มีโอกาสเตรียมทักษะความพร้อมทางด้านต่างๆ เพื่อเป็นเครือข่ายทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดีมากขึ้นดังนี้ (๑) การพูด

และออกความเห็นในเวทีชุมชน (๒) การทำสื่อง่ายๆและการใช้ (๓) วิธีเลือกคน ฯลฯ

- มีเวลาให้กลุ่มผู้เขาอบรมถึงก่อน ๘ โมงครึ่งในเช้าวันอาทิตย์
- วัสดุอุปกรณ์ทุกอย่างได้จัดเตรียมไว้ให้ในห้องประชุมและสามารถใช้ได้ตลอดเวลาจนถึงตี ๓ และกลุ่มผู้เข้าอบรมสามารถนำกลับไปทำงานต่อได้ในห้องพักตนเองตามความสะดวก

วิธีจัดกลุ่มให้เหมาะสมเป็น ๕ กลุ่มจาก ๙ จังหวัดของ ๔ ภูมิภาคทั่วประเทศ

กลุ่ม อสม. นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจากทั้งหมด ๙ จังหวัด ได้จัดกลุ่มรวมกันเป็น ๕ กลุ่ม โดยกลุ่มจังหวัดจากภาคใต้ นครศรีธรรมราช สตูล และพัทลุง รวมเป็น ๑ กลุ่ม กลุ่มภาคเหนือซึ่งประกอบด้วยลำพูน แพร่ และลำปาง รวมเป็น ๑ กลุ่ม ภาคกลางและภาคตะวันออก ฉะเชิงเทราและชลบุรี รวมเป็น ๑ กลุ่ม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย ยโสธร อำนาจเจริญ และสุรินทร์ รวมเป็น ๑ กลุ่ม ส่วนจังหวัดนครสวรรค์ซึ่งเป็นภาคเหนือตอนล่างและกลาง ตอนบนติดภารกิจและเหลือกลุ่มทำงานจากอำเภอท่าตะโกกลุ่มเดียวก็ทำงานเป็นอีก ๑ กลุ่ม หลังจากแลกเปลี่ยนแนวคิด ชักซ้อมความเข้าใจ และชี้แจงรายละเอียดต่างๆ ให้เป็นที่เข้าใจกันอย่างดีแล้ว ก็เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมเวทีทั้งหมดใช้เวลาทำงานอย่างเป็นตัวของตัวเองเต็มที่

ผลงานของกลุ่ม การสาธิต และการนำเสนอวิธีการสอน

ในวันที่สามของการอบรมเชิงปฏิบัติการ ทุกกลุ่มจังหวัดจาก ๔ ภูมิภาคก็พร้อมที่จะนำเสนอผลงาน กลุ่มจังหวัดจากภาคใต้ นำเสนอแนวคิดในการค้นหาคน เป้าหมาย และผลลัพธ์ที่ต้องการโดยการยกระดับการดำเนินงานขึ้นจากศักยภาพและทุนมนุษย์จากหลายภาค

ส่วนที่มีอยู่ในพื้นที่ พร้อมกับสถิติการจัดกระบวนการเรียนรู้และนวัตกรรมการสอนเกี่ยวกับการให้การเรียนรู้แก่ประชาชนในชุมชนในโครงการป้องกันและควบคุมการบริโภคน้ำตาลและอาหารที่ทำให้เกิดโรคอ้วน เป็นทีมที่มีเครือข่ายร่วมมือกันหลายระดับทั้ง อสม.หลายสาขา และกลุ่มสนับสนุนทางวิชาการข้ามหน่วยงานจากด้านสุขภาพและพัฒนาชุมชน

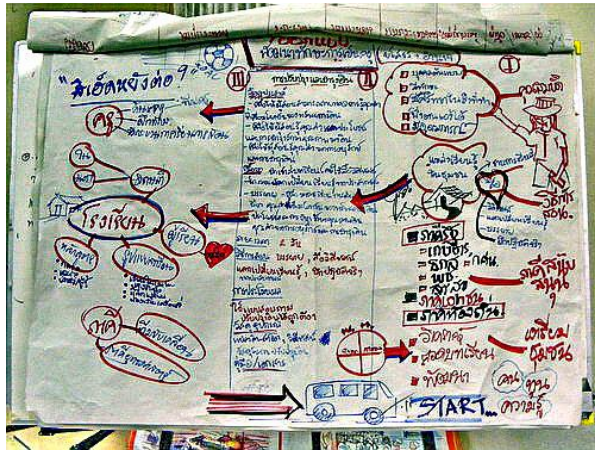
กลุ่มภาคเหนือซึ่งประกอบด้วยลำพูน แพร่ และลำปาง นำเสนอโดยทีมนักวิชาการสาธารณสุขในการค้นหาเครือข่ายครู อสม.และการระดมการมีส่วนร่วมเป็นเครือข่ายปฏิบัติการเชื่อมโยงกันอย่างมียุทธศาสตร์ ให้ครอบคลุมพื้นที่เป้าหมายในชุมชนระดับอำเภอและระดับจังหวัด กลุ่มภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และชลบุรี สถิติจัดกระบวนการสอนและการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมโดยใช้สื่อจากของจริงเรื่องการบริโภคผัก สมุนไพร และอาหารที่ปลอดภัยสารพิษ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีคนทำงานอยู่ในทีมหลากหลายความสามารถ และต่างมีทักษะการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างสนุกสนาน

กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย ยโสธร อำนาจเจริญ และสุรินทร์ นำเสนอการจัดกระบวนการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ซึ่งเป็นเครือข่ายที่ อสม.มีบทบาทเป็นอย่างสูงและมีฐานการเรียนรู้จากของจริงในชุมชนอย่างเป็นธรรมชาติ กลุ่มทำงานจากอำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์ นำเสนอเครือข่ายขยายผลการทำงานในพื้นที่ชุมชนร่วมกันของกลุ่ม อสม. โรงเรียน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ซึ่งทั้ง อสม.และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขของทีมมีทักษะในการนำเสนอในที่ประชุมเป็นอย่างดี

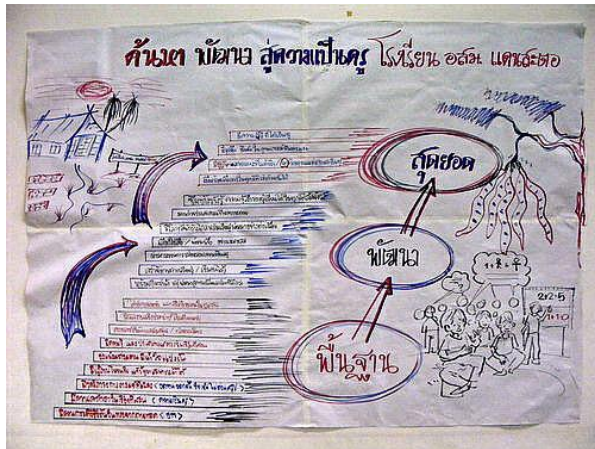

ได้กระบวนการแผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์เพื่อสร้างผลลัพธ์เวที ด้านวิธีการเป็นครูและแผนการสอนเพื่อนำหลักสูตรไปใช้

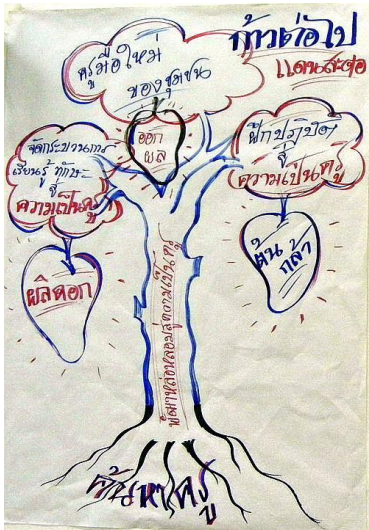
จากการวางแผนและทดลองนำเสนอวิธีดำเนินการ ก็พอจะเห็นได้ว่าทุกกลุ่มได้แนวคิดและมีแนวทางกลับไปปฏิบัติจริงที่โรงเรียน อสม. ในชุมชน โดยบูรณาการประสบการณ์เดิมของ อสม. และชุมชน เข้ากับแนวคิดในการเชื่อมโยงกับเครือข่ายคุ้มครองผู้บริโภคในระดับชุมชนที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ใช้แผนที่ผลลัพธ์มาระบุปฏิบัติการด้านการพัฒนาความเป็นครูโรงเรียน อสม. ซึ่งจะเป็นการยกระดับภูมิปัญญาการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงในชุมชนของ อสม. และเครือข่ายชุมชนในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ พร้อมกับสร้างสรรค์แผนที่ยุทธศาสตร์การเดินที่เหมาะสมโดยสังเคราะห์บทเรียนจากประสบการณ์ที่มีและเสริมแนวคิดทฤษฎีตามความจำเป็นเพื่อก้าวเดินไปบนฐานประสบการณ์ที่ชุมชนแต่ละแห่งมีอย่างแตกต่างหลากหลายให้เข้มแข็งยิ่งขึ้นมากยิ่งขึ้นตามแนวคิดที่ผอมขอให้เวทีร่วมกันปรับแต่งเสียใหม่เมื่อเริ่มต้นเวที

อธิบายภาพ : ผลงานของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แผนที่ผลลัพธ์ แผนที่ยุทธศาสตร์พัฒนาวิธีเป็นครูขับเคลื่อนโรงเรียน อสม. และแผนการสอนเพื่อสร้างครู อสม. ให้สามารถนำหลักสูตรพัฒนาเครือข่าย ผู้บริโภคไปใช้ในชุมชนได้

อธิบายภาพ : ผลงานของกลุ่มจังหวัดภาคใต้แนวคิดและแผนการค้นหาครูอสม. เพื่อขับเคลื่อนโรงเรียน อสม. พัฒนาเครือข่าย คุ่มครองผู้บริโภคในชุมชน

อธิบายภาพ : ผลงานของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ ผลลัพธ์และแผนที่ยุทธศาสตร์การเดินเพื่อค้นหาและพัฒนาหล่อหลอมครู อสม.ตามแนวคิดของเครือข่าย

อธิบายภาพ : ผลงานของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ แผนการสอนเพื่อจัดกระบวนการพัฒนาเครือข่ายครู อสม.ให้สามารถนำเอาหลักสูตรด้านการพัฒนาเครือข่ายคุ้มครองผู้บริโภคในชุมชนไปใช้

อธิบายภาพ : การสาธิตการจัดกระบวนการสอนและกระบวนการเรียนรู้อย่างบูรณาการของกลุ่มภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงใต้ แสดงการใช้สื่อของจริงจากกิจกรรมที่ชุมชนดำเนินการและใช้ฐานปฏิบัติการในชุมชนเป็นแหล่งจัดกระบวนการเรียนรู้

เครือข่าย อสม.สามารถวางแผนปฏิบัติการให้สะท้อนการต่อยอดทุนประสพการณ์ทุกด้านที่มีและมีความเชื่อมโยงกับเนื้อหาการขับเคลื่อนเครือข่ายโรงเรียน อสม.เพื่อพัฒนาเครือข่ายคุ้มครองผู้บริโภคในระดับชุมชน พร้อมกับได้แนวคิดเกี่ยวกับการสอนและการจัดกระบวนการเรียนรู้บนฐานศักยภาพของตนเอง

ต่างก็ได้งานและเป็นกัลยาณมิตรสร้างความมอกงามทางปัญญาให้กัน

ศักยภาพและทุนทางปัญญาปฏิบัติของกลุ่ม อสม. รวมทั้งกลุ่มเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและนักวิชาการสาธารณสุข ตลอดจนทีมทำงานของศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาสุขภาพภาคประชาชนทั้งนักวิจัย วิทยากร และเจ้าหน้าที่หลายฝ่าย ซึ่งเป็นกลุ่มเล็กๆ ทว่า แต่ละคนล้วนเป็นผู้มีทักษะการทำงานอย่างบูรณาการและสปีดการทำงานด้วยจิตสาธารณะสูง มีความรอบด้านทั้งทักษะการปฏิบัติ ความเป็นวิชาการ ความเป็นทั้งครูและผู้เรียนรู้ และอีกหลายประการ ทำให้ผมรู้สึกและตระหนักได้เป็นอย่างดีว่าเวทีอบรมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้เป็นเวทีที่เราได้ทำงานร่วมกันอย่างเข้มข้นจริงจังและผู้เขียนเองก็ได้เรียนรู้จากกลุ่ม อสม. จากพื้นที่หลากหลายทั่วประเทศกลุ่มเล็กๆ กลุ่มนี้ มากจริงๆ

ด้วยความที่กลุ่มมีศักยภาพและทุนประสบการณ์สูงและเป็นกลุ่มที่จริงจังต่อการทำงานหนัก ใช้เวลาและการมีส่วนร่วมต่างๆ ของตนเองอย่างคุ้มค่า ผู้เขียนจึงมีวิธีพัฒนาเครื่องมือและวิธีเรียนรู้ประสบการณ์ของทั้งเวทีอย่างเป็นระบบมากขึ้นจากทฤษฎีที่อิงการปฏิบัติของกลุ่มให้เป็นของแถม เพื่อนั่งฟังการนำเสนอผลงานของกลุ่มและเรียนรู้ไปด้วยกันให้ได้ประเด็นวิถีดคิด พร้อมกับสะท้อนผลการเรียนรู้ให้ผู้นำเสนอได้ทราบผลการปฏิบัติและเรียนรู้ตนเอง ต่างได้พัฒนาตนเองไปด้วยกันมากยิ่งขึ้น ขึ้นไปด้วย

๑๒

เพิ่มลูกเล่นและใส่ศิลปะเพื่อเรียนรู้ การนำเสนอให้สร้างสรรค์

การทำงานของทั้ง ๕ กลุ่มจาก ๙ จังหวัดของกลุ่ม อสม. และ นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการในการอบรมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ ทุกกลุ่มทำงานและเตรียมการนำเสนอผลงานของตนอย่างจริงจัง การเตรียมทีม เตรียมสื่อ และการติดตั้งในรูปแบบที่แต่ละทีมต้องการ ดำเนินไปอย่างเรียบร้อยพร้อมนำเสนอก่อนเวลาที่นัดหมายคือ ๘.๓๐ น. บ่งบอกถึงประสิทธิภาพและความเป็นคนรู้งานของทุกคน ผมจัดกระบวนการให้เวทีไปก็เกิดความประทับใจผู้ร่วมเวทีไปด้วย 'คนกลุ่มนี้เป็นชาวบ้าน คนทำงานแนวประชาคมและเป็นพลเมืองที่แข็งขันของสังคมในระดับชุมชน...' ผู้เขียนคิด

เตรียมความพร้อมเพื่อการเรียนรู้ที่แยบคาย และลึกซึ้ง

จากความกระตือรือร้นของทีมและการที่เวทีไม่ได้มีถึง ๙ กลุ่ม ตามจำนวนจังหวัด แต่ลดลงเหลือ ๕ กลุ่ม อีกทั้งดูบรรยากาศและการเตรียมตนเองของทุกกลุ่มแล้ว ก็ประเมินได้ทันทีว่าจะเป็เวทีนำเสนอผลงานที่ราบรื่นและมีพลังมาก ผู้เขียนจึงขอใช้เวลา ๑ ชั่วโมงก่อนการนำเสนอ เพื่อให้เวทีทำกิจกรรม Reflection หรือทบทวนเรียนรู้คุณค่าและ

ความหมายของกิจกรรมต่างๆ ที่ตนเองได้ทำ ตลอดจนผู้คนรอบข้างและสิ่งต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาในประสบการณ์ของตน เพื่อเกิดความซาบซึ้งและเป็นแรงบันดาลใจของตนเองสำหรับทำงานต่อไป

อธิบายภาพ : กลุ่มผู้เข้าอบรมเชิงปฏิบัติการจาก ๙ จังหวัด ๔ ภูมิภาคทั่วประเทศ เป็น อสม.ดีเด่นหลายสาขาทั้งระดับเขตและระดับชาติ กับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและนักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการหลายสาขา เช่นกัน **ทีมวิทยากร :** หน้าที่สุด อาจารย์นพดล พุ่มยิม และที่สองแถว ๒ จากซ้าย อาจารย์กมลลาภรณ์ คงสุขวิวัฒน์ ศูนย์ฯ สข.ภาคเหนือ นครสวรรค์ แถวหลังสุด ยืนกลางเสื้อลายสก๊อต : อาจารย์กฤตภพ จันทร์วงศ์ ศูนย์ฯ สข.ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ชลบุรี **ริมขวาสุดแถวสองและแถวหนึ่งตามลำดับ** อาจารย์ศิริรินทร์ภรณ์ อัจฉิมางกูร และอาจารย์วีณาพร ลำอางศรี ศูนย์ฯ สข.ภาคใต้ นครศรีธรรมราช **แถวสองที่ ๓** อาจารย์ณัฐพัชร์ ทองคำ และ **ริมซ้ายสุดแถวที่ ๑** ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิรัตน์ คำศรีจันทร์ จากภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

อธิบายภาพ : การสาธิตการจัดกระบวนการเรียนรู้และวิธีสอนแบบกลุ่มพี่เลี้ยงโดยใช้ของจริงและฐานการทำงานในชุมชนเป็นสื่อการเรียนรู้ ของกลุ่มผู้เข้าอบรมจากกลุ่มจังหวัดภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีทักษะการสอนและการจัดกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบนี้ได้ อย่างมีพลังมาก

จากนั้น ก็ให้เวทีพัฒนาเครื่องมือเพื่อฟังก่อนนำเสนอและทำเวทีเรียนรู้ให้เป็นการแสดงออกในเชิงวัฒนธรรมของสังคมประชาธิปไตย โดยการใช้การโหวตและให้คะแนนประเมินอย่างมีหลักเกณฑ์ กลุ่มนักวิชาการและเจ้าหน้าที่จะได้เห็นจุดเชื่อมของวิถีชุมชนกับเครื่องมือการวิจัยและแบบฟอร์มที่ตนเองคุ้นเคย ส่วน อสม. และผู้นำชุมชนก็จะเห็นพัฒนาการและการยกระดับประสิทธิภาพชีวิตของตนให้เป็นประเด็นที่ปรากฏขึ้นเป็นแบบสอบถาม เห็นวิถีเดินเชื่อมต่อกันให้เกิดจุดร่วมที่พอดี

เนื่องจากเวทีอบรมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้เป็นหัวข้อเกี่ยวกับการเดินอย่างมียุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาวิธีการเป็นครูและนำเอาหลักสูตรไปใช้สร้างเครือข่ายคุ่มครองผู้บริโภคในระดับชุมชนผ่านการขับเคลื่อนเครือข่ายครู อสม. และโรงเรียน อสม. ดังนั้น เราจึงควรจะเรียนรู้และให้เสียงสะท้อนแก่ทุกกลุ่มไปด้วยว่าจากการออกแบบวิธีคิด วางแผน และนำเสนอผลงานซึ่งได้เห็นจากแต่ละกลุ่มนั้น สะท้อนให้เห็นถึงความเข้มแข็งและแนวโน้มที่บ่งบอกความเข้มแข็งยั่งยืนในการกลับไปดำเนินการต่อไปของกลุ่มอย่างไรบ้าง

การสร้างเครื่องมือบนเวที และวิธีการใช้

๑. ใช้ฟลิปชาร์ตบนบอร์ดขาตั้งระดมความคิดของเวที โดยถาม ๓ คำถาม คือ

๑.๑ คำถามที่ ๑ หากจะพิจารณาภูมิทัศน์ความเข้มแข็งและแนวโน้มความเข้มแข็งยั่งยืนของเครือข่ายครูโรงเรียนอสม. ผ่านแนวคิด การวางแผนงาน และการนำเสนอผลงานในเวทีครั้งนี้สัก ๓ องค์ประกอบ เวทีเห็นว่าควรจะดูผ่านอะไรบ้าง?

เวทีอภิปรายและสะท้อนแนวคิดพอเป็นตัวอย่งการเรียนรู้ รวบรวมได้ ๓ องค์ประกอบคือ

- (๑) ความต่อเนื่องของการดำเนินงาน
- (๒) ความเป็นวิถีชีวิต
- (๓) ความเป็นประโยชน์ต่อชุมชน

๑.๒ คำถามที่ ๒ ในแต่ละองค์ประกอบ มีอะไรเป็นตัวชี้วัดบ้าง? ซึ่งรวบรวมพรรณนะได้จากเวทีพอเป็นตัวอย่งการเรียนรู้ คือ

....

- (๑) ความต่อเนื่องของการดำเนินงาน
- มีการสร้างคน สร้างการสืบทอด
 - มีการสร้างสิ่งใหม่ นวัตกรรม
- (๒) ความเป็นวิถีชีวิต
- มีการสร้างการมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ
- (๓) ความเป็นประโยชน์ต่อชุมชน
- นำไปใช้ได้
 - ก่อเกิดการเปลี่ยนแปลง
 - ทุกภาคส่วนได้เป็นเจ้าของ

๑.๓ คำถามที่ ๓ แต่ละองค์ประกอบ เวทีจะมีเกณฑ์ในการให้คะแนนกี่ระดับ และความหมายการให้คะแนนเป็นอย่างไร ? ซึ่งได้ข้อตกลงว่าจะให้คะแนน ๔ ระดับ โดยมีน้ำหนักความหมายต่างกันไป คือ ... ดี = ๑ | ดีมาก = ๒ | ดีเยี่ยม = ๓ | อัจฉริยะ = ๔

๒. ทำแบบบีให้การประเมินพิมพ์เป็นตารางลงในคอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊กและฉายผ่าน LCD ขึ้นจอให้เห็นทั่วทั้งห้อง เตรียมเป็น ๕ ตารางสำหรับให้คะแนนและสะท้อนผลการประเมินจากเวทีสำหรับการนำเสนอ ๕ กลุ่ม

๓. เมื่อแต่ละกลุ่มนำเสนอเสร็จแล้ว ผมซึ่งเป็นวิทยากรบนเวทีก็จะฉายแบบประเมินเพื่อร่วมกันให้คะแนนพร้อมกันทั้งเวทีโดยการยกมือโหวตโดยตามทีละองค์ประกอบและให้ทุกคนยกมือให้คะแนนอย่างอิสระ

๔. เมื่อทุกคนยกมือให้คะแนน ก็จะมีทีมวิทยากรผู้ช่วย ช่วยนับคะแนนและแจ้งผลบันทึกลงคอมพิวเตอร์และฉายให้เห็นพร้อมกัน เมื่อครบทุกองค์ประกอบก็รวมคะแนน

๕. นอกจากการให้คะแนนจากวิธีร่วมกันโหวตโดยเวทีแล้ว วิทยากรก็ร่วมตั้งข้อสังเกตให้แก่ทีมและหมายเหตุกำกับให้เป็นรายกรณีไปด้วย

๖. นอกจากแต่ละกลุ่มและทั้งเวทีจะทราบผลทันทีแล้ว เมื่อทุกกลุ่มนำเสนอเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผมเองและทีมวิทยากรของศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาสุขภาพภาคประชาชนก็ร่วมกันให้ข้อสังเกตเพื่อเสริมความมั่นใจในด้านที่เป็นความเข้มแข็งของแต่ละทีมด้วย

เห็นตนเองจากเสียงสะท้อน และความคาดหวังของสังคมภายนอก

กลุ่มจากจังหวัดภาคใต้ ผลการโหวตจากเวที : มีความโดดเด่นระดับดีเยี่ยมในด้านเห็นความต่อเนื่องของการดำเนินงาน **ข้อสังเกตของวิทยากร :** มีความเด่นด้านความเป็นทีม วิชาการหลากหลาย มีความเป็นหนุ่มเป็นสาว การคิดเชื่อมโยง เชิงระบบ ความกล้าแสดงออก

กลุ่มจากจังหวัดภาคเหนือ ผลการโหวตจากเวที : มีความโดดเด่นระดับดีเยี่ยมในองค์ประกอบที่จะเป็นฐานความยั่งยืนอยู่ที่องค์ประกอบด้านความเป็นวิถีชีวิต **ข้อสังเกตของวิทยากร :** มีทีมวิชาการเข้มแข็ง เปิดกว้างให้เครือข่าย อสม.และชุมชน

กลุ่มจากจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลของการโหวตจากเวที : มีความโดดเด่นระดับดีเยี่ยมในองค์ประกอบที่จะเป็นฐานความยั่งยืนอยู่ที่องค์ประกอบด้านความต่อเนื่องของการดำเนินงาน **ข้อสังเกตของวิทยากร :** ทีมมีความเป็นธรรมชาติ สื่อบุคคล สื่อความจริงใจ การสนทนา การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเชิงบวก พลังของสื่อบุคคล ความกลมกลืนกับวิถีชีวิต

กลุ่มภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการไหลตจากเวทีย : มีความโดดเด่นระดับดีเยี่ยมในองค์ประกอบที่จะเป็นฐานความยั่งยืนอยู่ที องค์ประกอบด้านความมีประโยชน์ต่อชุมชน **ข้อสังเกตของวิทยากร :** ทีมของกลุ่มภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นทีมที่เก่งในการจัด กระบวนการ ความเป็นทีมเข้มแข็ง มีวิธึคิด วิธึสะท้อน เป็นกลุ่มเรียนรู้ ที่มีพลัง

กลุ่มจังหวัดนครสวรรค์(ท่าตะโก) ผลของการไหลตจากเวทีย : มีความโดดเด่นระดับดีมากในองค์ประกอบที่จะเป็นฐานความยั่งยืนอยู่ ทีองค์ประกอบด้านการมีความต่อเนื่องของการดำเนินงาน ด้านที่เด่น ขึ้นมาได้ระดับดีเยี่ยมมากกว่าด้านอื่นคือด้านความเป็นวิถี ชีวิต **ข้อสังเกตของวิทยากร :** ทีม อสม.และเครือข่ายครู อสม.ของกลุ่ม นครสวรรค์มีความเด่นในการสอน บรรยาย การพูด การเป็นวิทยากรให้ การเรียนรู้เชิงเนื้อหา

ตัวอย่างการให้คะแนน

ความเข้มแข็งและแนวโน้มความยั่งยืนของเครือข่ายครูโรงเรียน อสม.

มิติการพิจารณาความยั่งยืน

ดี = ๑	ดีมาก = ๒	ดีเยี่ยม = ๓	อัจฉริยะ = ๔
--------	-----------	--------------	--------------

กลุ่มนครศรีธรรมราช

มิติการพิจารณาความยั่งยืน	ดี	ดีมาก	ดีเยี่ยม	อัจฉริยะ	รวม
๑) ความต่อเนื่องของการดำเนินงาน <ul style="list-style-type: none"> ● มีการสร้างคน สร้างการสืบทอด ● มีการสร้างสิ่งใหม่ นวัตกรรม 	-	-	๑๙	๑	๒๐
๒) ความเป็นวิถีชีวิต <ul style="list-style-type: none"> ● มีการสร้างการมีส่วนร่วมคิดและทำ 	๑	๓	๑๐	๒	๑๖
๓) ความมีประโยชน์ต่อชุมชน <ul style="list-style-type: none"> ● นำไปใช้ได้ ● ก่อเกิดการเปลี่ยนแปลง ● ทุกภาคส่วนเป็นเจ้าของ 	๑	๑	๑๓	๙	๑๙
รวม	๒	๔	๔๒	๗	๕๕

เด่น : ความเป็นทีม วิชาการหลากหลาย หนุนสาว การคิดเชื่อมโยง เชิงระบบ ความกล้าแสดงออก

ดี = ๑	ดีมาก = ๒	ดีเยี่ยม = ๓	อัจฉริยะ = ๔
--------	-----------	--------------	--------------

กลุ่มนครสวรรค์ : ทำตะโก

มิติการพิจารณาความยั่งยืน	ดี	ดีมาก	ดีเยี่ยม	อัจฉริยะ	รวม
๔) ความต่อเนื่องของการดำเนินงาน <ul style="list-style-type: none"> ● มีการสร้างคน สร้างการสืบทอด ● มีการสร้างสิ่งใหม่ นวัตกรรม 	๒	๒๔	๑	-	๒๗
๕) ความเป็นวิถีชีวิต <ul style="list-style-type: none"> ● มีการสร้างการมีส่วนร่วมคิดและทำ 	๖	๑๕	๓	-	๒๔
๖) ความมีประโยชน์ต่อชุมชน <ul style="list-style-type: none"> ● นำไปใช้ได้ ● ก่อเกิดการเปลี่ยนแปลง ● ทุกภาคส่วนเป็นเจ้าของ 	๕	๑๖	๒	-	๒๓
รวม	๑๓	๕๕	๖	-	๗๔

เด่น : พุด บรรยาย สอนเนื้อหา

กลุ่มนครสวรรค์ : ทำตะโก

มิติการพิจารณาความยั่งยืน	ดี	ดีมาก	ดีเยี่ยม	อัจฉริยะ	รวม
๗) ความต่อเนื่องของการดำเนินงาน <ul style="list-style-type: none"> ● มีการสร้างคน สร้างการสืบทอด ● มีการสร้างสิ่งใหม่ นวัตกรรม 	-	๔	๑๓	-	๑๗
๘) ความเป็นวิถีชีวิต <ul style="list-style-type: none"> ● มีการสร้างการมีส่วนร่วมคิดและทำ 	-	๕	๑๖	๖	๒๗
๙) ความมีประโยชน์ต่อชุมชน <ul style="list-style-type: none"> ● นำไปใช้ได้ ● ก่อเกิดการเปลี่ยนแปลง ● ทุกภาคส่วนเป็นเจ้าของ 	-	๒	๒๑	๓	๒๖
รวม	-	๑๑	๕๐	๙	๗๐

เด่น : กระบวนการทีม วิถีคิด วิถีสะท้อน เป็นกลุ่มเรียนรู้ที่มีพลัง

กลุ่มอำนาจเจริญ : ยโสธร

มิติการพิจารณาความยั่งยืน	ดี	ดีมาก	ดีเยี่ยม	อัครจริย	รวม
๑๐) ความต่อเนื่องของการดำเนินงาน <ul style="list-style-type: none"> • มีการสร้างคน สร้างการสืบทอด • มีการสร้างสิ่งใหม่ นวัตกรรม 	-	๒	๑๙	-	๒๑
๑๑) ความเป็นวิถีชีวิต <ul style="list-style-type: none"> • มีการสร้างการมีส่วนร่วมคิดและทำ 	-	๔	๑๖	-	๒๐
๑๒) ความมีประโยชน์ต่อชุมชน <ul style="list-style-type: none"> • นำไปใช้ได้ • ก่อเกิดการเปลี่ยนแปลง • ทุกภาคส่วนเป็นเจ้าของ 	-	๙	๑๐	๒	๒๑
รวม	-	๑๕	๔๕	๒	๖๒

เด่น : ความเป็นธรรมชาติ สื่อบุคคล สื่อความจริงใจ การสนทนา การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเชิงบวก
พลังสื่อบุคคล ความกลมกลืนกับการดำเนินชีวิต

กลุ่มนครสวรรค์ : ทำตะโก

มิติการพิจารณาความยั่งยืน	ดี	ดีมาก	ดีเยี่ยม	อัครจริย	รวม
๑๓) ความต่อเนื่องของการดำเนินงาน <ul style="list-style-type: none"> • มีการสร้างคน สร้างการสืบทอด • มีการสร้างสิ่งใหม่ นวัตกรรม 	-	๑๓	๑๐	๑	๒๔
๑๔) ความเป็นวิถีชีวิต <ul style="list-style-type: none"> • มีการสร้างการมีส่วนร่วมคิดและทำ 	-	๓	๒๔	-	๒๗
๑๕) ความมีประโยชน์ต่อชุมชน <ul style="list-style-type: none"> • นำไปใช้ได้ • ก่อเกิดการเปลี่ยนแปลง • ทุกภาคส่วนเป็นเจ้าของ 	-	๖	๒๐	๕	๓๑
รวม	-	๒๒	๕๔	๖	๘๒

เด่น : ทีมวิชาการเข้มข้น เปิดกว้างให้เครือข่าย อสม. ชุมชน

๑๓

บทสังเคราะห์และสรุปบทเรียน

การค้นหาครูและการสร้างครูเพื่อขับเคลื่อนโรงเรียน อสม.

วิรัตน์ คำศรีจันทร์

ณัฐพัชร์ ทองคำ

บทเรียนจากประสบการณ์ของ อสม. และเครือข่ายคนทำงาน จากหลายสาขาที่ได้มาร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียนในครั้งนี้ ได้ให้บทสรุปที่สอดคล้องกับความจำเป็นและเงื่อนไขดำเนินการในระดับชุมชนต่างๆ ได้เป็นอย่างดี โดยสรุปได้ดังนี้

๑. กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่สะท้อนอยู่ในการขับเคลื่อนเครือข่ายโรงเรียน อสม.

๑.๑ มุ่งเป้าหมายเพื่อการผสมผสานความจำเป็นหลายด้านของชุมชน

การขับเคลื่อนเครือข่ายโรงเรียน อสม. ที่สะท้อนอยู่ในประสบการณ์การทำงานของ อสม. และเครือข่ายของคนทำงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ชุมชนอีกหลายสาขา มีลักษณะเป็นเครือข่ายการทำงานบนประเด็นปัญหาและความจำเป็นของชุมชนในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ ผสมผสานอยู่ในกระบวนการเดียวกันหลายด้าน ที่สำคัญคือ ประเด็นสุขภาพ ประเด็นทางด้านการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้บริโภคร

ในชุมชน ประเด็นทางด้านสิ่งแวดล้อม ประเด็นทางด้านเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพของชุมชน ประเด็นทางด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ประเด็นทางด้านสื่อชุมชน ประเด็นทางด้านการรณรงค์และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของปัจเจก ครอบครัว และชุมชน ในการสร้างเสริมสุขภาพเหล่านี้เป็นต้น

การสะท้อนความจำเป็นหลายด้านของชุมชน ในกระบวนการเรียนรู้ของเครือข่าย อสม. และชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาเครือข่ายโรงเรียน อสม. นั้น นอกจากเป็นลักษณะเฉพาะของการปฏิบัติการที่มีพื้นที่ชุมชนแล้ว ก็สะท้อนถึงความเป็นจริงของชุมชนที่ทำให้เครือข่าย อสม. รวมทั้งกลุ่มผู้เป็นประชาชนชาวบ้าน และเครือข่ายดำเนินการต่างๆ ที่เชื่อมโยงอยู่กับการขับเคลื่อนโรงเรียน อสม. ในชุมชนได้เรียนรู้และแก้ปัญหาด้วยตนเองจากความจำเป็นของการปฏิบัติหลายประการด้วยกัน เช่น ในแต่ละชุมชนมีกลุ่ม อสม. และเครือข่ายแกนนำของชุมชนในจำนวนที่จำกัด ทำให้จำเป็นที่จะต้องพึ่งการปฏิบัติของตนเองในหลายเรื่องไปในเวลาเดียวกัน ขณะเดียวกัน การทำงานในพื้นที่ชุมชนให้บรรลุจุดหมายที่ต้องการในปัจจุบันนั้น เชื่อมโยงกับเครือข่ายปัญหาและความจำเป็นหลายด้าน ชุมชนจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนากระบวนการเรียนรู้ไปบนความเป็นจริงดังกล่าว

๑.๒ เน้นกระบวนการเรียนรู้จากกิจกรรมและการปฏิบัติ

ฐานการเรียนรู้และแหล่งประสบการณ์เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญของเครือข่ายโรงเรียน อสม. มีลักษณะเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์และการลงมือปฏิบัติ ซึ่งผสมผสานอยู่ในกิจกรรมต่างๆ ที่เชื่อมโยงอยู่กับสภาพการดำเนินชีวิตในชุมชน เช่น อยู่ในวงจรการประกอบอาชีพและการทำมาหากิน การดำเนินชีวิต ตลอดจนการทำงานชุมชน และงานบุญงานประเพณี งานศิลปวัฒนธรรมของชุมชน

ในการจัดกิจกรรมและฐานเพื่อการเรียนรู้อย่างบูรณาการ อสม. และเครือข่ายผู้มีศักยภาพเป็นครูภูมิปัญญาของชุมชน ที่จะสามารถระดมพลังการมีส่วนร่วม ขับเคลื่อนเครือข่ายโรงเรียน อสม. จะเป็นกระบวนการที่เน้นทักษะ และภูมิปัญญาของ อสม. และสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ของชาวบ้าน เช่น เน้นการเรียนรู้จากการทำกิจกรรม การเรียนรู้เป็นกลุ่ม การเรียนรู้ที่เน้นการพูดและฟัง การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและมีความหมายต่อประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของชาวบ้านในท้องถิ่นต่างๆ เหล่านี้เป็นต้น

๑.๓ เน้นกระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิสัมพันธ์ในแนวราบ

กระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้าน และกระบวนการเรียนรู้ที่ดำเนินการภายใต้แนวคิดการขับเคลื่อนเครือข่ายโรงเรียน อสม. ซึ่งสะท้อนขึ้นมาจากประสบการณ์และความสำเร็จของ อสม. ต้นแบบ ตลอดจนเครือข่ายนักวิชาการสาธารณสุข และเครือข่ายคนทำงานชุมชนในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ มีลักษณะที่สอดคล้องกันที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีความเป็นประชาธิปไตยอยู่ในวัฒนธรรมการปฏิบัติของชุมชน กล่าวคือ มีความเสมอภาค ส่งเสริมการคิดริเริ่ม และส่งเสริมการแสดงออกของทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการแบ่งปันประสบการณ์ให้กัน และกันอย่างกว้างขวาง ทำให้เกิดกระบวนการเชิงสังคมและเพิ่มพูนพลังการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาด้วยการจัดการอย่างมีส่วนร่วม ครอบคลุมปัญหา และความจำเป็นอันแตกต่างหลากหลายของปัจเจกและชุมชนที่อยู่ร่วมกันในชุมชน ได้ดีกว่ารูปแบบที่ดำเนินการให้อย่างเบ็ดเสร็จจากกลไกภายนอก

๒. หลักสูตรและการออกแบบกระบวนการ

โดยมากแล้ว เครือข่าย อสม. ที่มีความสามารถเป็นวิทยากรและเป็นครูชุมชน รวมทั้งเครือข่ายภูมิปัญญาชุมชน ประชาชนชาวบ้าน

ตลอดจนกลุ่มผู้ซึ่งเป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนที่ชุมชนสามารถระดม เป็นเครือข่ายขับเคลื่อนโรงเรียน อสม. นั้น จะสามารถจัดกระบวนการด้วย ตนเองได้อย่างสอดคล้อง และกลมกลืนกับเงื่อนไขเฉพาะของชุมชนตาม ท้องถิ่นต่างๆ ดังนั้น การพัฒนานวัตกรรมด้านหลักสูตร และโครงการ ทางด้านการศึกษาเพื่อดำเนินการโดยเครือข่ายโรงเรียน อสม. ในระยะ ริเริ่ม ที่ต้องการให้เป็นกระบวนการเชื่อมโยงให้กิจกรรมและความ เคลื่อนไหวทางด้านต่างๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ชุมชนหนึ่งๆ สามารถบูรณาการ เข้าหากันนั้น โดยมากแล้วจึงมีลักษณะที่เน้นกระบวนการที่จะสามารถคิด และริเริ่มออกจากเครือข่าย อสม. และเครือข่ายครู อสม. ที่มีอยู่ในพื้นที่ ส่วนรูปแบบที่มีหลักสูตร และกรอบเนื้อหาซึ่งถ่ายทอดให้แก่เครือข่าย อสม. ด้วยการอบรมนั้น จะมี อสม. และเครือข่ายครู อสม. ของชุมชนเพียง บางส่วนเท่านั้นที่จะสามารถดำเนินการและนำไปขยายผลในทางปฏิบัติ ได้อย่างเป็นธรรมชาติ ดังนั้น ในระยะแรกๆ นี้ จึงควรให้ความสำคัญกับ การสร้างประสบการณ์ที่มีความพอดี ระหว่างการยกระดับประสบการณ์ จากการทำงานสาธารณสุขมูลฐานในชุมชนให้เริ่มเชื่อมโยงกับความ จำเป็นสำหรับพัฒนาไปสู่การดำเนินงานพัฒนาสุขภาพชุมชนและการ ดำเนินงานที่มีชุมชนเป็นตัวตั้งมากยิ่งขึ้น ขึ้นบนฐานความพร้อมของ เครือข่ายครู อสม. และชุมชน

๓. ระดับของการใช้เทคโนโลยีและกลวิธีในการใช้สื่อการเรียนรู้

การใช้สื่อบันทึกประเด็น และส่งเสริมการระดมความคิด ตลอดจนสื่อต่อการแสดงออกเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างกว้างขวางของ ประชาชนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมและเวทีเรียนรู้ที่เครือข่ายครูอสม. ดำเนินการขึ้น จะมีลักษณะที่เรียบง่ายและส่งเสริมความมั่นใจที่จะ ดำเนินการต่างๆ ด้วยตนเองของเครือข่ายครู อสม. ดังนั้นจึงต้องให้ ความสำคัญกับระดับความคุ้นเคยกับสื่อ ตลอดจนระดับนวัตกรรมและ

เทคโนโลยีทางการศึกษาที่นำมาใช้ในกระบวนการทำกิจกรรมในโอกาสต่างๆ ที่สำคัญคือ การเน้นสื่อที่ครู อสม. มีความถนัด สามารถเตรียมและใช้ด้วยตนเองในสถานการณ์ของการจัดกิจกรรมได้ เช่น ฟลิปชาร์ต แผนภาพ รวมทั้งทักษะในการใช้สื่อพื้นฐานซึ่งจะช่วยขยายขีดความสามารถของการทำงานในสถานการณ์จริงของครู อสม. เช่น การพูดไมโครโฟน การใช้เครื่องฉายและสื่อการนำเสนอภาพต่างๆ เหล่านี้เป็นต้น

๔. การเรียนรู้ความเชื่อมโยง

กระบวนการเรียนรู้อย่างเชื่อมโยง เป็นอีกมิติหนึ่งที่ผสมผสานอยู่ในกระบวนการ ซึ่งจะนำเสนอให้สัมผัสและเห็นได้อย่างชัดแจ้งซึ่งจากการอธิบาย ถ้อยคำ ตัวอักษร และการบันทึก แต่จะเข้าถึงและสัมผัสด้วยการจัดกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ผ่านเหตุการณ์ดังกล่าวด้วยตนเองโดยมีเครือข่าย อสม. เป็นพี่เลี้ยง และผู้เกื้อหนุนกระบวนการเรียนรู้ การจัดการกลุ่มและเวทีเพื่อให้เกิดมติดังกล่าว เครือข่ายครู อสม. จะมีวิธีสร้างลำดับพัฒนาการ พร้อมกับเชื่อมโยงให้เห็นการเติบโต งามงาม รวมทั้งสร้างปฏิสัมพันธ์และชี้ให้เห็นความเกี่ยวข้องของเชื่อมโยงที่ค่อยๆ ซับซ้อนขึ้นซึ่งทำให้ผู้ร่วมเวทีสามารถสร้างบทสรุป เชื่อมโยงให้เป็นความเข้าใจกลับไปบนฐานประสบการณ์ตนเองได้ จากนั้นก็จะนำไปใช้กับการคิดและการปฏิบัติได้ดีกว่าเดิม

ในการให้ประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเชื่อมโยงในลักษณะดังกล่าว เครือข่ายครู อสม. จะมีทักษะในการอธิบายผสมผสานกันหลายมิติ ทั้งเชื่อมโยงกับความรู้สมัยใหม่จากโลกภายนอก ความรู้จากประสบการณ์ชุมชนภูมิปัญญาชาวบ้าน ตลอดจนความรู้ที่เครือข่าย อสม. จะสะท้อนไปกับการเกิดการเรียนรู้ไปบนเวทีและได้จากพื้นฐานของผู้ร่วมกิจกรรมในเวที ที่สำคัญคือ การอ้างอิงอยู่กับการมีความรู้เกี่ยวกับระบบ

วิธีคิดของชุมชนของตน ซึ่งทำให้มีพลังในการแจจแจงและเชื่อมโยงเข้าสู่เร่องราวและประสพการณืต่างๆ ที่อยู่ใกล้ตัวของกลุ่มชาวบ้านที่เป็นกลุ่มเป้าหมายการทำงานของเครือช่าย อสม.ตามชุมชนต่างๆ

๕.สรุป

การพัฒนาประสพการณืของชุมชน รวมทั้งประสพการณืในการทำงานสาธารณสุขมูลฐานของชุมชนต่างๆ ของประเทศ เพื่อส่งเสริมการจัดการด้วยตนเองของประชาชนให้มีความเข้มแข็งยั่งยืน รวมทั้งสามารถเป็นทุนประสพการณืของชุมชนต่างๆ ทั่วประเทศ ในอันที่จะพัฒนาตนเองให้สามารถบรรลุจุดหมายตามความจำเป็นต่างๆ ได้อย่างสอดคล้้องกับเสื่อนโยงของสังคมและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันได้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการยกระดับความสามารถในการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและชุมชน ให้สามารถจัดตั้งและดำเนินการระบบปฏิบัติการต่างๆ ที่จำเป็นขึ้นของชุมชน จะทำให้การจัดการภาคสาธารณะในท้องถิ่นของภาคประชาชนและชุมชน มีความเข้มแข็ง ซึ่งก็จะส่งเสริมให้เกิดสุขภาวะสาธารณะของชุมชน ที่สอดคล้้องกับความจำเป็นร่วมกันของสังคม และสามารถสนองตอบต่อความจำเป็นของชุมชนในท้องถิ่นต่างๆ ได้เป็นอย่างดีมากยิ่งขึ้น ซึ่งการนำเอาประสพการณืของ อสม.และ

ประสพการณืในการทำงานสาธารณสุขมูลฐานของชุมชน มาพัฒนาต่อยอดให้เป็นการจัดการการเรียนรู้และเป็นเครือช่ายขับเคลื่อนโรงเรียน อสม.นี้ นับว่าเป็นนวัตกรรมการศึกษาทางด้านสุขภาพภาคประชาชนที่จะสามารถดำเนินการด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน ขยายผลประสพการณืของเครือช่าย อสม.ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนางานสาธารณสุขมูลฐานของประเทศมาอย่างต่อเนื่องกว่า ๓ ทศวรรษ ไปสู่การดำเนินงานในเชิงระบบโดยมีพื้นที่ชุมชนเป็นตัวตั้ง เชื่อมโยงกับระบบ

สุขภาพและการพัฒนาในด้านอื่นอย่างผสมผสาน ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าว สะท้อนขึ้นจากบทเรียนและประสบการณ์ที่อยู่ในวิถีปฏิบัติ ซึ่งเครือข่ายครู อสม. และคนทำงานในพื้นที่ชุมชนต่างๆ ของประเทศจะมีองค์ความรู้และมีการสั่งสมบทเรียนจากประสบการณ์ที่จะสามารถแปรแนวคิดต่างๆ ให้สะท้อนไปสู่การดำเนินการภาคปฏิบัติได้เป็นอย่างดี ดังสะท้อนอยู่ในแนวคิด และบทเรียนในการค้นหาครู และสร้างเครือข่ายครูเพื่อขับเคลื่อนโรงเรียน อสม. นี้

บรรณานุกรม

ธีรเดช นายอรุณ (บรรณารักษ์). การวิจัยเพื่อปฏิบัติการทางสังคม.

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาประชากรศึกษา ภาควิชา
ศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๓.

เบญญา ยอดดำเนิน-แอตติกัจ, กาญจนา ตั้งชลทิพย์. การวิเคราะห์
ข้อมูลเชิงคุณภาพ : การจัดการข้อมูล การตีความ และ
การหาความหมาย. นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและ
สังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๒.

วิจารณ์ พานิช การจัดการความรู้เพื่อพัฒนานโยบายสาธารณะ ใน
แผนงานพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี มูลนิธิ
สาธารณสุขแห่งชาติ สรุปผลการประชุมวิชาการเครือข่าย
วิชาการนโยบายสาธารณะ ครั้งที่ ๑ เรื่อง การขับเคลื่อน
นโยบายสาธารณะ : จากวิชาการสู่การปฏิบัติ จาก
ประสบการณ์สู่การเรียนรู้ นโยบาย ระหว่างวันที่ ๒๗-๒๘
สิงหาคม ๒๕๔๘ ณ โรงแรมศาลายาพาวิลเลียน
มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพฯ : แผนงานนโยบายสาธารณะ
เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี, ๒๕๔๙.

สำนักงานโครงการปฏิรูประบบบริการสาธารณสุขและองค์การภาคีด้าน
สุขภาพ. ทิศทางปฏิรูปบริการสุขภาพไทย National
Forum for Health Care Reform. รายงานการประชุม
วิชาการปฏิรูประบบสุขภาพไทย ระหว่างวันที่ ๑๓-๑๕

ธันวาคม ๒๕๔๒ ณ ศูนย์นิทรรศการและการประชุมไบเทค (BITEC). สำนักงานโครงการปฏิรูประบบบริการสาธารณสุข นนทบุรี, ๒๕๔๓.

อัมพร สุคันธวิช ศรีรัฐ โกวงศ์ บรรณาธิการ (พิมพ์ครั้งที่ ๙). **มนุษย์กับสังคม**. . กรุงเทพฯ มหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๓.

Freudenberg N.,Galea S. and Vlahov D.2006. **Cities and The Health of The Public**. Vanderbilt University Press.

Gaskell,G. and Bauer, Martin W. 2000.**Towards Public Accountability : beyond Sampling, Reliability and Validity** in Gaskell,G. and Bauer, Martin W. (Eds). **Qualitative Researching with Text, Image and Sound : a Practical Handbook**. London : SAGE Publication Ltd.

Minkler M. (Eds.).1997. **Community Organizing and Community Building for Health**. London : SAGE Publication.

Whyte,William F.(Eds).1991. **Participatory Action Research**. London : SAGE Publication Ltd.

Widmer T.,Hirschi C.,Serdult U. and Vogeli C. 2000. **Analysis with APES, the Actor Process Event Scheme**. in Bergman, Manfred M.(Eds.). **Advances in Mixed Methods Research**. London : SAGE Publication.

เจดลีรชุดกรจัดกรควมรู่

๑. ชุมชนกับกระบวนการสร้างความเข้มแข็ง
๒. การจัดกระบวนการเรียนรู้ชุมชนอย่างมีส่วนร่วม
๓. วิทยากรกระบวนการเพื่อการพัฒนาคนและพัฒนางาน
๔. แนวคิดในการค้นหาครู และสร้างครูขับเคลื่อนโรงเรียน อสม.
๕. การพัฒนาสื่อเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วม
๖. คู่มือทักษะชีวิตเพื่อการพัฒนาแกนนำเด็ก
๗. คนสร้างงาน งานสร้างสุข